

תשורה

משמחת הנישואין של
מנחם מענדל ולבונה שי

אדלר

ד' ניסן תשפ"ה, ראשון לציון

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

פתח דבר

אנו מודים לה' על כל הטוב אשר גמלנו, ובחסדו הגדול זיכנו בנישואי צאצאינו למזל טוב ובשעה טובה ומוצלחת, ביום רביעי, ד' ניסן - חודש הגאולה - ה'תשפ"ה. התודה והברכה מובעת בזה לידידנו ומכרינו שיחיו אשר הואילו לשמוח איתנו יחדיו ביום שמחת ליבנו, ולברכנו בברכת מזל טוב וחיים מאושרים בגשמיות וברוחניות.

בשמחה ובטוב לבב ולאות תודה והוקרה, הננו מכבדים בזה את כל הנוטלים חלק בשמחתנו מקרוב ומרחוק במזכרת המוגשת בזה - כפי המנהג ההולך ומתפשט - על יסוד התשורה שחולקה בנישואי כ"ק אדמו"ר שליט"א מלך המשיח והרבנית הצדקנית נ"ע. בתשורה זו אנו מביאים מספר מסמכים בדברי ימי חב"ד, המפוענחים, מתורגמים ומוגשים בתוספת רקע והערות להבנת הדברים, בעריכת החתן ש". יצוין כי רובו של החומר המובא בתשורה הינו בפרסום ראשון.

הא-ל הטוב הוא יתברך, יברך את כבוד המשתתפים בשמחתנו ואת אנשי ביתם יחיו בתוך כלל אחב"י בברכות מאלופות מנפש ועד בשר, ובמיוחד בברכה העיקרית - שנזכה תיכף ומיד ממש ללכת משמחה זו לשמחה העיקרית "שמחת עולם על ראשם", בהתגלותו המיידית של כ"ק אדמו"ר שליט"א מלך המשיח בגאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד ממ"ש.

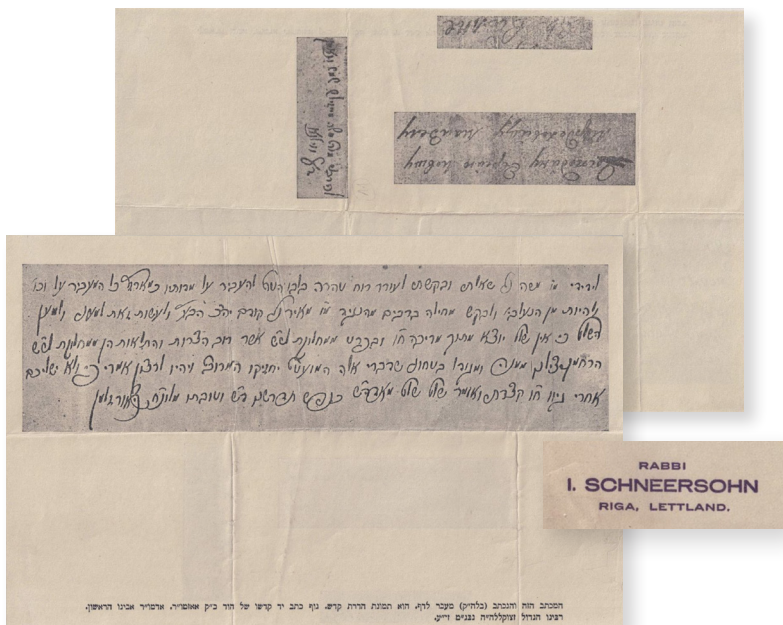
יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

משפחת
חיון

משפחת
אדלר

ד' ניסן, חודש הגאולה
ה' תהא שנת פלאות המשיח

צילום מהתשורה שחולקה בחתונת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א והרבנית

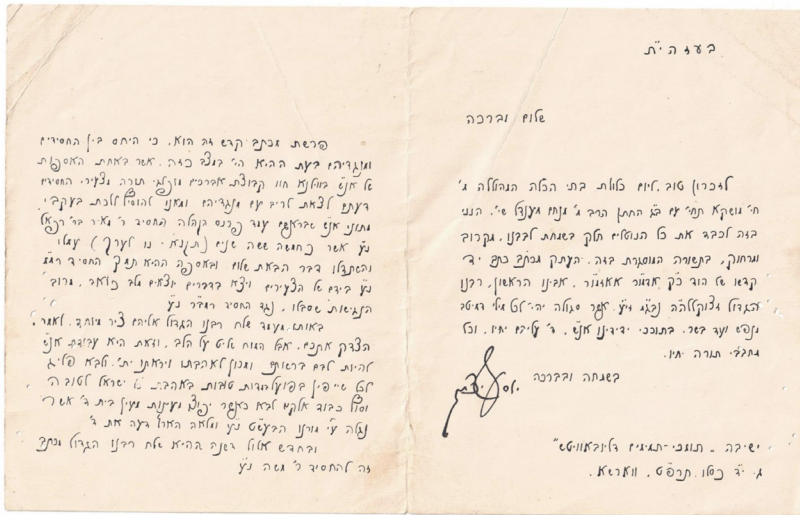
לידידי מו' משה נ"י שאלתי ובקשתי לעורר רוח טהרה בלבו הטה[ור] להעביר על מידותיו כמארז"ל כל המעביר על וכו' ולהיות מן הנעלבי[ם] ולבקש מחילה ברבים מהנגיד מו' מאיר נ"י קודם יה"כ הבע"ל [יום הכיפורים הבא עלינו לטובה] ולעשות זאת למעני ולמען השלו[ם] כי אין שלו' יוצא מתוך מריבה ח"ו ובפרט ממחלוקת לש"ש [לשם שמים] אשר רוב הצרות והתלאות הן ממחלוקת לש"ש הרחמן יצילנו ממנה ומגודל בטחוני שדברי אלה המועטי[ם] יחזיקו המרובי[ם] [ויהיו לרצון אמרי פי ולא ישליכם אחרי גיוו ח"ו קיצרתי ואומר שלו' שלו' מאדה"ש [מאדון השלום] כנפש תדרשנו ד"ש [דורש שלומו] וטובתו מלונ"ח [מלב ונפש חפיצה] שניאור זלמן

שתי השורות שמימין נכתבו אף הן - מעבר לדף - בגוף כתב יד קודש אדמו"ר הזקן:

להרבני מו"ה משה מייזילש שמש ונאמן דק[הלת] ווילנא

ואלו שלוש השורות שמשמאל - הכתובות בשפה הרוסית - נכתבו ע"י אחר:

לאדון יהודי משה מורדוכוביץ [בן מרדכי] מייזילש בוויילנא.

בעזה"ת,

שלום וברכה

לזכרון טוב, ליום כלולת בתי הכלה המהוללה מ' ח'י מושקא תחי' עם ב"ג החתן הרב מ' מנחם מענדל שי', הנני בזה לכבד את כל הנוטלים חלק בשמחת לבבנו. מקרוב ומרחוק, בתשורה המוסגרת בזה, העתק מכתב כתב יד קדשו של הוד כ"ק אדמו"ר אאזמו"ר, אבינו הראשון, רבנו הגדול זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, אשר סגולה יהי' לכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר, בתוככי ידידינו אנ"ש, ד' עליהם יחיו, וכל מחבבי תורה יחיו.

בשמחה ובברכה

חתמת יד קדשו של הרבי הריי"צ

ישיבה "תומכי'תמימים דליובאוויטש"
ג' י"ד כסלו, תרפ"ט. וואראש

"פרשת מכתב קדש זה הוא, כי היחס בין החסידים ומנגדיהם בעת ההיא הי' במצב כזה, אשר באחת האספות של אנ"ש בוויילנא חוו קבוצת אברכים מופלגי תורה מצעירי החסידים דעתם לצאת לריב עם מנגדיהם ומאנו להוסיף ללכת בעקבי מתוני אנ"ש שבראשם עמד פרנס הקהלה החסיד ר' מאיר ב"ר רפאל נ"ע אשר כחמשה ששה שנים (תקנ"א-נ"ו לערך) עמלו והשתדלו דבר הבאת שלום. ובאספה ההיא תמך החסיד רמ"מ נ"ע בידם של הצעירים ויצא בדברים יוצאים מלב כואב, מרוב הנגישות שסבלו, נגד החסיד רמב"ר נ"ע.

באותו מעמד שלח רבנו הגדול אליהם ציר מיוחד לאמר הצדק אתכם, אבל המוח שליט על הלב, וזאת היא עבודת אנ"ש להיות לכם ברשותם ומכון לאהבתו ויראתו ית', ולבא פליג לכל שייפין בפועל במדות טובות באהבת כל ישראל לטובה וסוף כבוד אלקים לבא כאשר יפוצו מעינות מעין בית ד' אשר נגלה ע"י מורנו הבעש"ט נ"ע ומלאה הארץ דעה את ד'.

ובחדש אלול דשנה ההיא שלח רבנו הגדול מכתב זה להחסיד ר' משה נ"ע"

א

מכתב מהרבנית שטערנא שרה, אשת אדמו"ר הרש"ב, להרה"ח אליהו חיים אלטהויז, ממקורבי 'בית רבי' ומאנ"ש בריגא.

המכתב הוא עלום שנת כתיבה, אולם מכך שהמכתב ממוען גם אל אשת הרא"ח (שהגיעה לריגא לאחר שנת תרצ"ד), ומכך שמדובר אודות בריאותו של הגאון הרגצ'ובי (שנפטר בשנת תרצ"ו), מוכח כי שנת כתיבת המכתב היא תרצ"ו. בנוסף לכך, הרבנית מזכירה כי הרש"ג הגיע מאה"ק (שם התגורר באותם שנים) בשבוע שקדם לכתיבת המכתב. הדבר תואם עם הידוע שהגיע לרגל בר המצוה של בנו, שנערכה בישיבת תומכי תמימים באטוואצק בנוכחות אדמו"ר הריי"צ בכ"ה שבט תרצ"ו.

על היחס של הרא"ח למכתבי הרבנית ניתן ללמוד ממה שכתב אליה בכ"ה שבט תרצ"ד: "האמינו לי באמונה שלימה כי כל מכתב ומכתב אשר אני מקבל מכבודן נותן לי חיים ועוז לסבול את רוב הצרות והחבלים אשר אפפוני, ד' ירחם עלי, ולעולם לא אשכח את הטוב והחסד של אמת הזה".

אטוואצק

ב"ה [?] שבט

כבוד י' הנכ"י "א וכו' מוהרא"ח אלטהאוז נ"י רעיתו הצנועה והכ' תי'

משלמי ת"ל. מכ' מטוב שבט קבלתי. הש"י ברחמי' המרובים זאל אייך העלפין אייערע קינדער יחי' זאלין האבין ארפו"ש במהרה, און זאל אייך צ"ז בריינגען, איהר זאלט און זיי' זוכה זיין זעהין אסך נחת. און פרייען זיך אלע צ"ז אויף זייערע חתונות ברוב טוב בגו"ר, רא"ח איר זייט דאך דיא קאפיף פון דער פאמניץ, שטארקט זיך אליין, און שטארקט דיא קינדער שריפטליך, זיי' זאלין זיין פעסט און בטחון, אז דער רבש"ע וועט זיי' העלפין. דיא קינדער יחי' ווילין זיך אי"ה א חסיד, וואס וועט דאוונען אסך און וועט זיין חוב פאר איצט אויך באצאלין אי"ה ברו"נ. אמן כה יאמר ד'

וועגין הגאון מרהצאו של י"ט א¹ זאל אים הש"י צו שיקען ארפו"ש בקרב², און ער זאל זוכה זיין תשובה טאן באמת לאמיתו. פאר וואס איז ניט קיין סוד פאר קיינום,

לבני כ"ק שליט"א זאל הש"י צושיקין ארפו"ש בקרב³, צום פרייד, פרייד פון אלע אונזערע גוטע פריינד, און כלל ישראל. און איך זאל זוכה זיין זעהין אין זיין האוז, תורה

(1) הרב יוסף רוזין, שנודע בכינוי 'הגאון מראגצ'וב'.

(2) בזמן כתיבת המכתב שהה הרגצ'ובי בווינה בכדי לעבור ניתוח, עקב מחלת כליות שפקדה אותו. זמן קצר לאחמ"כ, בי"א אדר תרצ"ו, נפטר הרגצ'ובי ומנ"כ ברווינסק.

(3) אדמו"ר הריי"צ חזר יומיים קודם משהות של מספר שבועות בסנטוריום בפורקערסדארף.

וגדולה במקום אחד. ער איז גיוויס ווערט, און מיר זאל הש"י העלפין בחסדו הגדול, חסד חנינם,

מיר ווארטין דיא טעג אויף זיין קומען מיט גליק אי"ה, נכדי הרש"ג שי' איז ועש"ק העבר גיקומען מאה"ק, לע"ע זיינען זיי' אלע בוורשא, לאח"י הייק' חי' שרייב איך בכ"ש, נאר ניט אלע מאל קומען איר דיא בריף אן, - זייט גיזונד און בעגליקט מיט ב"ט מביתכם וויא עס וואנשט אייך א אלטע גוטע פריינדין מקול"ע

שטערנא שרה שניאורסאהן

אלע אונזערע גוטע פריינד מיינע הערצליכע גרוסין און גוטע וואנשין.

תרגום חופשי ללשון הקודש:

אטווצק

ב"ה כ"ו שבט

כבוד ידידי הנכבד ירא-אלקים וכו' מוהרא"ח אלטהויז נרו-יאיר ורעייתו הצנועה והכבודה תחי'

משלומי תודה לא-ל. מכתבו מטוב שבט קבלתי. השם יתברך ברחמיו המרובים יעזור לכם שלילדכם יחי' יהיה רפואה שלמה במהרה, ויביא לכם שמחות כדי שתזכו לראות מהם הרבה נחת. ושתוכלו לשמוח יחד בחתונותיהם ברוב טוב בגשמיות ורוחניות.

רא"ח, אתה הרי ראש המשפחה - חזק את עצמך, וחזק את הילדים במכתביך, שיהיו איתנים בביטחונם שריבונו של עולם יעזור להם. הילדים יחיו רוצים אי"ה להיות חסידים, שיתפללו הרבה וישלמו את חובם גם עבור התקופה הנוכחית אי"ה ברו"נ. אמן כה יאמר ה'.

בנוגע להגאון מרוגצוב שליט"א - ישלח לו השם יתברך רפואה שלמה בקרוב, ושיזכה לעשות תשובה באמת לאמיתו, אודות מה זה אינו סוד בפני איש.

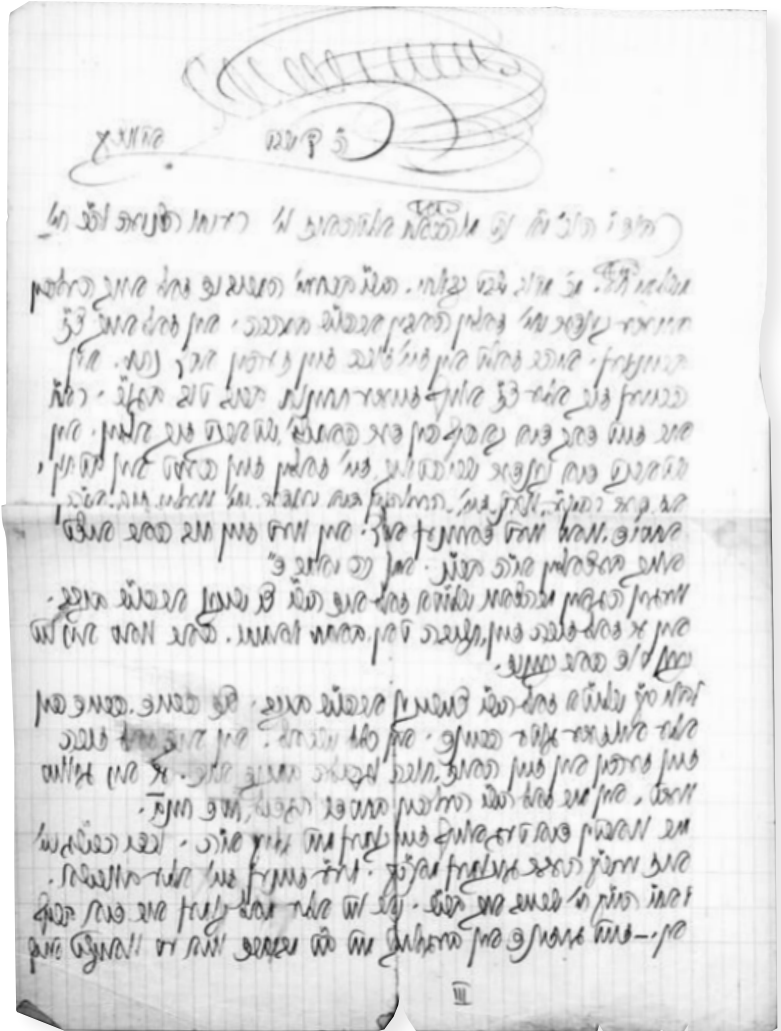
לבני כבוד קדושתו שליט"א ישלח השם יתברך רפואה שלמה בקרוב, לשמחתנו ולשמחת כל ידידינו הטובים וכלל ישראל. ושזכה לראות בביתו תורה וגדולה במקום אחד. הוא בהחלט ראוי לכך, ויעזור לי השם יתברך בחסדו הגדול, בחסד חנינם.

אנחנו מחכים בימים אלה לבואו במזל טוב אי"ה. נכדי הרש"ג שי' הגיע בערב שבת קודש שעבר מארץ הקודש, ולעת עתה הם כולם בוורשה. לאח"י היקר חי' אני כותבת ככל שבוע, אבל לא בכל פעם מגיעים המכתבים.

היו בריאים ומאושרים עם בשורות מביתכם, כפי שמאחלת לכם ידידה ותיקה וטובה מקול"ע

שטערנא שרה שניאורסאהן

לכל ידידינו הטובים, ברכותיי הלבביות ואיחוליי הטובים.

הרבנית שטערנא שרה עם נינה המוזכר במכתב

ר' אליהו חיים אלטהויז

אדמו"ר הרי"צ בבר המצוה של נכדו, לצידו הרש"ג ותלמידי תומכי תמימים, אטוואצק, כ"ה שבט תרצ"ו

הגאון מרוגצ'וב, מספר ימים לפני הסתלקותו

ב

מכתב מהרבנית שטערנא שרה, להרה"ח שלמה יהודה לייב אליעזרוב, ממקורבי
'בית רבי' ומרבני חב"ד בירושלים.
המכתב הוא עלום שנת כתיבה, אולם מתוכן המכתב נראה כי הוא נכתב בין
השנים תרצ"א-תרצ"ה.

יום ד' חי סיוון

כבוד ש"ב הרב הנכבד ווח"ס י"א וכו' מוה"ר שלומה לייב נ"י

שען ליינגפון איך ניט גיהערט. וואס מאכט איהר אין געזונד ג"ג בשו"ט הערין זמ"ז.
בא אונז איז קיינע גוטע ניס ניטא. מיט וואס צו משמח זיין. גוטע פריינד. דיא צרות
פון רוסלאנד הן ברוחניות והן בגשמיות. גיווען אבער אלעס. יודערער גיסט אויס זיין
ביטער הארץ אין בריף. עס דער גייט גינוג צום הארצין. מיא טוט גינוג פאר זיי' דיא
ערלייכטערין זייערע צרות. נאר סיא דאך ניט מער וויא א טיפה ביים. זיי' גייען דאך
נעביך אויס פון הונגער. אוי גוואלד רבש"ע ערבארים זיך שען לייז אונז אויס פון
פינצטערין ליינגין גלות. כי עליך הורגנו. עורה למה תישן ה' הקיצה. אל תזנח לנצח.
סיא שען ניטא קיין כחות בא דיא אינגליקליכע אויס צו האלטין דיא יסורים.

דיא גשמיות. דיקע לאגע אין דער גאנצער וועלט איז דער קריזיס גרויס⁵. און דאס איז
אבאזונדער גרויסער און גליק. אלעס צ"ז ווייקט אוי פון געזונד מבני יקירי שליט"א ג'
זאל אים שטארקין און העלפין בכל הפרטים לטוב. איך בעט מיר שרייבין וואס מאכט
הרב ר"ש סלאנים מיפו⁶. גערוסט אים בשמי. איך האב אים געשריבין. און קיין ענטפער
ניט גיהאט. איך רערין אז מיין בריף איז פ"פ גיווארין.

איך בעט אויך מיר שרייבין וואזיי' איז איצט דער לעבין בארץ הקדושה איז רוהיגער
גיווארין. איז מען ניט און קיין פחדים דארט⁷.

לאזין יודין מתפלל זיין באה"ק. אז הש"י זאל אונז בקרב בריינגען עם מש"צ צו איך.
זייט גיזונד וויא עס וואונש ש"ב דוש"ת מלונ"ח

שטערנא שרה ש"ס

(4) גאָט-געבן.

(5) באותם שנים החל 'השפל הגדול' - משבר כלכלי שנמשך במשך מספר שנים בעיקר בארה"ב ובאירופה.

(6) הרה"ח ר' שניאור זלמן סלונים, רב קהילת החסידים ביפו. נפטר בי"א תמוז תרצ"ו.

(7) שאלות אלו מגיעות ככל הנראה בהמשך ל'פרעות תרפ"ט' שאירעו בשנים שקדמו לכתיבת המכתב.

תרגום חופשי ללשון הקודש:

יום ד' חי סיוון

כבוד שאר-בשרי הרב הנכבד וותיק-וחסיד ירא-אלקים וכו' מוה"ר שלמה לייב נרו-יאיר

זמן ארוך לא שמעתי מכם. מה שלומכם בכריאות יתן ה' שנשמע בשורות טובות זה מזה. אצלנו אין חדשות טובות שיכולות לשמח.

ידידי הטובים, הצרות של רוסיה, הן ברוחניות והן בגשמיות, עולות על הכל. כל אחד שופך את מרירות ליבו במכתבים, והדברים נוגעים עמוק ללב. אמנם עושים רבות עבורם כדי להקל על צרותיהם, אך זה לא יותר מטיפה בים – הם הרי נעבעך גוועים מרעב. אוי גוואלד, ריבוננו של עולם, רחם עלינו כבר וגאל אותנו מהגלות הארוכה והחשוכה. כי עליך הורגנו. עורה למה תישן ה' הקיצה. אל תזנח לנצח. כבר אין כוחות אצל האומללים להחזיק מעמד בייסורים.

המצב הגשמי בכל העולם הוא במשבר גדול, וזה אסון גדול בפני עצמו. הכל יחד מכביד על הבריות של בני היקר שליט"א, השם יתברך יחזק אותו ויעזור לו בכל הפרטים לטוב.

אני מבקשת לכתוב לי מה שלום הרב ר' שניאור סלונים מיפו. דרוש בשלומי בשמי. כתבתי לו ולא קיבלתי תשובה. אני משערת שמכתבי הלך לאיבוד.

אני גם מבקשת שתכתבו לי כיצד החיים בארץ הקדושה כעת, האם נהיה רגוע יותר? האם אין שם פחדים? שיהודים יתפללו בארץ הקודש, שהשם יתברך יביא אותנו בקרוב עם משיח צדקנו אליכם.

היו בריאים. כפי שמאחלת לכם שארת-בשרם דורשת-שלומם-תמיד מלב-ונפש-חפיצה

שטערנא שרה ש"ס

ג

מכתב מאדמו"ר הרי"צ, למר הרמן ברנשטיין, דיפלומט יהודי-אמריקאי ופעיל במספר ארגונים ציוניים בארצות הברית. המכתב נכתב במהלך המסע של אדמו"ר הרי"צ לארצות הברית בשנת תר"צ, כאשר שהה בשיקגו. אדמו"ר הרי"צ מבקש מברנשטיין כי יתלווה אליו לפגישתו עם נשיא ארצות הברית, מר הרברט הובר, פגישה שעתידה הייתה להתקיים ב"אדר.

Douglas Blvd 3617.
Chicago, Ill

ב"ה כ"ז שבט תר"ץ
שיקאגא.

מר. הערמאן בערענשטיין,
106 וו. 55 טע סט.
נויארק.

ווערטהער מר. בערענשטיין!

איך וויל אייך ווינשען "מזל טוב" פאר אייער באשטימונג אלס אמבאסאדאר אין אלבאניע,⁸ איך ווינש אייך אז השי"ת זאהל געבען אז אייער ארכייט אויף דעם נייעם אמט זאהל זיין ערפאלגרייך אין אלע הינזיכטען.

געוויס האט איהר באקומען מיין שוויגער זאהנס, ווערטהער רבי גוראריי, בריף, אין וועלכען ער האט אייך מיטגעטיילט וועגען דעם געשפרעך וואס מר. צארנעקי האט געהאט מיט פרעזידענט הואווער פאריגען פרייטאג נאך מיטאג, אין וועלכען דער פרעזידענט האט זיך ארויס געזאגט זיין וואנש צו שפרעכען מיט אונז. ער האט אויך געזאגט אז עס וואלט געווען געוואנשען אז יעמאנד פון זיינע אידישע פריינד זאהל ביי זיין דעם געשפרעך.

וויסענדיג אז איהר זייט אפריינד פון פרעזידענט הואווער, און אייער הארץ האט אגרויסען אינטערעס צו דער לאגע פון די רוסישע אידען, וואלט איך אייך זייער וועלן בעטען, ביי צוויי ביי אונזער געשפרעך מיטען פרעזידענט.

(8) מספר ימים לפני כתיבת המכתב, ב"ט שבט תר"ץ, מונה הרמן ברנשטיין לשגריר ארצות הברית בא-לבניה.

איך וואלט וועלען אז דער געשפרעך זאהל פארקומען דעם 10 טען מארטש, וויסענדיג אז איהר וועט דאן זיין אין וואשינגטאן און וועט קאנען ביי זיין אויף דער קאנפערענץ.

דער פרעזידענט האט זיך ארויס געזאגט אז דער אפאיינטמענט וועגען דעם זאהל געמאכט ווערען דורך זיין סעקרעטאר מר. ריטשי⁹. איך וואלט אייך זייער וועלען בעטען און זיין זייער דאנקבאר ווען איהר וואלט דעם אפאיינטמענט באשטעלען אויף דעם 10 טען מארטש.

איך בלייב ווארטען אויף אייער ענטפער, פאר וועלכען איך וועל זיין זייער דאנקבאר.

מיט גרויס כבוד וברכה יוסף יצחק שניאורסאהן

תרגום חופשי ללשון הקודש:

מר ברנשטיין היקר!

אני רוצה לאחל לך "מזל טוב" על מינויך כשגריר באלבניה, אני מאחל לך שהשם יתברך ייתן שעבודתך בתפקיד החדש תהיה מוצלחת בכל ההיבטים.

בוודאי קיבלת את מכתבו של חתני, רבי גורארי' היקר, שבו הוא הודיע לך על השיחה שמר צ'רנקי ניהל עם הנשיא הובר ביום שישי האחרון אחר הצהריים, שבה הנשיא הביע את רצונו לשוחח איתנו. הוא גם אמר שהיה רצוי שמישהו מחבריו היהודים יהיה נוכח בשיחה.

בידיעה שאתה חבר של הנשיא הובר, ושלבך יש ענין גדול במצבם של יהודי רוסיה, הייתי רוצה מאוד לבקש ממך, להיות נוכח בשיחתנו עם הנשיא.

הייתי רוצה שהשיחה תתקיים ב-10 במרץ, בידיעה שאז תהיה בווישינגטון ותוכל להיות נוכח בפגישה.

הנשיא אמר שהפגישה בעניין זה צריכה להיקבע דרך מזכירו מר ריצ'י. הייתי רוצה מאוד לבקש ממך ואהיה אסיר תודה אם תוכל לקבוע את הפגישה ל-10 במרץ.

אני נשאר בציפייה לתשובתך, שעליה אהיה אסיר תודה מאוד.

בכבוד גדול וברכה יוסף יצחק שניאורסאהן

(9) לורנס ריצ'י, 1885-1959, מזכירו של נשיא ארה"ב הרברט הובר בתקופת כתיבת המכתב.

תשובתו של ברנשטיין לא איחרה מלבוא ובטלגרמה ששלח לאדמו"ר הריי"צ
מסביר כי אינו יכול להגיע לפגישה.
להלן תרגום חופשי מאנגלית:

רבי י. שניאורסאהן

אני מודה לך מאוד על הברכות הטובות והאיחולים הלבביים. לא קיבלתי את המכתב
שאתה מזכיר בנוגע לריאיון של מר צ'רנקי. אני מצטער מאוד שאיני יכול לארגן את
הפגישה שאתה מזכיר, וגם איני יכול להיות נוכח בזמן המוצע מכיוון שלא אהיה
בושינגטון. בהערכה רבה ואיחולים טובים

הרמן ברנשטיין
מלון מייפלאוור

לפועל, לא התקיימה הפגישה במועד המתכוון ונדחתה עד לשלהי ביקורו של
אדמו"ר הריי"צ בארצות הברית, בי"ד תמוז תר"צ.

I. SCHNEERSOHN
of Lubavitz
3317 Douglas Blvd.
Chicago, Ill

יוסף יצחק שניאורסאהן
מליובאוויטש

ב"ה כ"ז שבט ה'ר"ץ
שיקגא.

מר. הערמאן בערענשטיין,
106 סט. סט.
ניוארק.

ווערטהער מר. בערענשטיין

איך וויל אייך ווינשען, מזל טוב פאר אייער כאשמיסונג אלס אמבאסאדאר
אין אלבאניע, איך ווינש אייך אז השי"ת זאהל געבען אז אייער ארבייט אויף דעם
נייעם אספ זאהל זיין ערפאלגרייך אין אלע הינזיכטען.

געוויס האט איהר באקומען מיין שוויגער זאהנס, ווערטהער רבי גורארי,
בריה, אין וועלכען ער האט אייך מיטגעטיילט וועגען דעם געשפרעך וואס מר. צארנעקי
האט געהאט מיט פרעזידענט ג'מס האווער פארניגען פרייטאג נאך מיטאג, אין וועלכען דער
פרעזידענט האט זיך ארויס געזאגט זיין וואנש צו שפרעכען מיט אונז, ער האט אויך
געזאגט אז עס וואלט געווען געוואנשען אז יעמאנד פון זיינע אידישע פריינד
זאהל ביי זיין ביי דעם געשפרעך.

וויסענדיג אז איהר זייט אפריינד פון פרעזידענט האווער, און אייער
הארץ האט אנרויסען אינסערעס צו דער לאגע פון די רוסישע אידען, וואלט איך אייך
זייער וועלן בעמען, ביי צוזיין ביי אונזער געשפרעך מיטען פרעזידענט.

איך וואלט ווילען אז דער געשפרעך זאהל פארקומען דעם 10טן מען מארטש,
וויסענדיג אז איהר וועט דאן זיין אין וואשינגטאן און וועט קאנען ביי זיין אויף
דער קאנפערענץ.

דער פרעזידענט האט זיך ארויס געזאגט אז דער אפאיינסמענט וועגען דעם
זאהל געמאכט ווערען דורך זיין סעקרעטאר מר. רייסי. איך וואלט אייך זייער וועלען
בעמען און זיין זייער דאנקבאר ווען איהר וואלט דעם אפאיינסמענט כאשטעלען אויף

אויף אייער ענטפער, פאר וועלכען איך וועל זיין זייער
מיט גרויס כבוד זינג ווי און זייער אהבה

אדמו"ר הרי"צ ברושינגטון
בי"ד תמוז תר"צ.
לצידו חתנו הרש"ג

הרברט הובר

הרמן ברנשטיין

NEWCOMB CARLTON, PRESIDENT
J. C. WILLEVER, FIRST VICE-PRESIDENT

Send the following message, subject to the terms on back hereof, which are hereby agreed to

To: Rabbi I. Schneersohn
Street and No. 3317 Douglas Boulevard
Place Chicago, Ill.

I am deeply grateful to you for hearty congratulations and good wishes I have not received the letter you mention regarding Mr. Zarneckis interview I regret exceedingly that I cannot arrange the appointment you mention nor can I be present at the suggested time as I shall not be in Washington with high esteem and best wishes

Herman Bernstein

Mayflower Hotel.

ד

מכתב מהרש"ג אל הקונגרס היהודי האמריקאי בקשר עם הדברים שנשא אדמו"ר הרי"צ בוועידת אגודת הרבנים שנערכה בניו יורק בכ"ב כסלו תר"צ בהשתתפות כ-800 רבנים.

המכתב נכתב כאשר הרש"ג ליווה את אדמו"ר הרי"צ בביקורו בבולטימור, בחודש טבת תר"צ. המכתב ממוען למר ברנרד ג'י (גרשון) ריצ'רדס, ממיסדי וראשי הקונגרס, שהתאונן ככל הנראה על דבריו של אדמו"ר הרי"צ בוועידה בקשר עם המצב העגום של יהודי רוסיה. להלן תרגום חופשי מאנגלית:

ב"ה

19 ינואר 1930

מר ריצ'רדס
הקונגרס היהודי האמריקאי
We 42 St 33
N.Y.C.

מר ריצ'רדס היקר;

זה עתה קיבלתי את מכתבך, מאחר שאנו שוהים בבולטימור למשך השבועיים הקרובים, ולכן מכתבך לא הועבר אליי עד עכשיו.

נוכחות חותני כנינוס הגדול של ועידת אגודת הרבנים ודבריו אודות הבעיה העומדת בפני היהודים היו רק הבעת דעתו.

בנאומו הוא תיאר את המצב המצער והטרגי של החיים הדתיים של היהודים ברוסיה. הוא אינו מכחיש את האסון הקשה של הבעיה הדתית היהודית ברוסיה. אך בנאומו הוא לא רצה לדבר נגד הממשלה הסובייטית או לקדם תעמולה גלויה מבלי לדעת אילו תוצאות דרסטיות עלולות לנבוע מהצהרה כזו.

בכנות, ש. גורארי'

נ.ב. כתובת הדואר שלי בכתובת 2343 יוטא פלייס, בולטימור, מרילנד.

שמריהו גוראריה
SAMARIUS GOURARY
 of RIGA, LATVIJA
 Temporary: 184 Brooklyn Avenue
 Brooklyn, N. Y.
 Telephone Lafayette 8237

1

Jan. 19, 1930.

Mr. Richards.
 % American Jewish Congress.
 33 West 42 St.
 N.Y.C.

Dear Mr. Richards;

I just received your letter, because we are staying in Baltimore for the next two weeks, and therefore your letter was not forwarded to me till now.

The presence of my father-in-law at the large gathering of the Agudis Rabonim conference and his speaking about the problem confronting the Jews in Russia was merely an expression of his opinion.

In his address he portrayed the deplorable and tragic condition of the religious life of the Jew in Russia. He does not deny the difficult catastrophe of the Jewish religious problem in Russia.

But in his address he did not want to speak against the Soviet government or advocate open propaganda not knowing what drastic results may ensue from such statement.

Sincerely yours,
M. Gourary

P. S. Address my mail at
 2343 Eutaw Pl.
 Baltimore. Md.

Handwritten note:
 2343 Eutaw Pl.
 Baltimore, Md.

ברנרד ג'י ריצ'רדס

הרש"ג לצד אדמו"ר הרי"צ בעת ביקורו בבולטימור, טבת תר"צ

ידיעה בעיתון
 דער מארגען
 זשורנאל
 אודות בואו
 של אדמו"ר
 הרי"צ
 לקונגרס
 הרבנים

**רבנים קאנווענשאן געריהרט פון
 די געשעהענישען אין ארץ ישראל**
 קאנווענשאן הערט אויך ווי עס ווערט געשילדערט דער מצב
 פון רבנים אין אמעריקא. — ליבאוויטשער רבי וועט
 היינט זיין ביי קאנווענשאן.
 (ספעציעלער רעפארט פאר'ן "מארגען זשורנאל" פון אפרים קאפלמן)

ה

מכתב חריף מר' שניאור זלמן שניאורסון, מעסקני אנ"ש וממשפחת 'בית רבי', אל מר מאיר דיזנגוף, ראש העירייה הראשון והשלישי של תל אביב, בנידון עזרה לקבוצת חסידים שנאסרו ברוסיה.
 המכתב נכתב על נייר מכתבים ששימש את ר' זלמן בהיותו בארץ, לאחר שיצא מברית המועצות בשנת תרצ"ה.
 להלן תרגום חופשי מרוסית:

פריז, 18 בנובמבר 1935¹⁰

אדון דיזנגוף היקר!

ברצוני לנסח את מכתבי אליך בצורה פשוטה, השתמשתי רק בניסוח ברור, פשוט ומדויק. לצערי, עדיין אין לי שליטה מלאה בשפת אימי¹¹ בצורה הרצויה לי, אז אשתמש ברוסית, לצורך הבהירות הדרושה. כמובן שאין צורך להסיק מכך מסקנות אחרות.

אני מודה לך על מכתבך מיום 16 באוקטובר 1935¹², שנשלח בתגובה לפנייתי אליך בערב ראש השנה. תשובתך קצרה, אך עניינית ותוכנית. היא מסתכמת בעובדה שהזמן כעת לא מתאים במיוחד להעלאת שאלת הגירת היהודים מרוסיה – ליתר דיוק, להעלות את השאלה הזאת בצורה שהצעתי, כך שאתה תוכל להתחייב על משהו בעניין זה ואולי ייצא מכך משהו. אך הרי קיימת המפלגה ודעת הקהל הציבורית, איני יודע בדיוק לאיזה מהם התכוונת – יש ארגונים ציוניים מתאימים למטרה זו, וישנם, לבסוף, מנהיגים ציוניים באירופה המכירים היטב את המצב. וכמו שאומרים, הקלפים בידיים שלהם. כדאי שאפנה אליהם ואז תהיה הצלחה מובטחת יותר בעבודה המשותפת. זה הכל. נדמה לי שהבנתי אותך נכון ותרגמתי נאמנה את מכתבך.

הדחף הראשון שלי היה להקשיב לך. אם בשל תכונותיך האישיות וגילך המכובד, בהשוואה לשלי, אם בשל פועלך הרב למען העם, אם בשל המשרה המכובדת והאחראית שאתה ממלא כראש עיריית תל אביב, או אולי בשל כל אלה יחד – יש לי רגש של כבוד עמוק כלפיך. אלה המכירים אותי יודעים עד כמה אני כן.

מצד שני, עזבתי את רוסיה בהחלטה נחושה לשתף פעולה עם כל הקבוצות והארגונים שאכפת להם באמת ובתמים מהיהדות. אני עצם מעצמותיהם של היהודים הרוצים

(10) כ"ב חשון תרצ"ו.

(11) יידיש.

(12) י"ט תשרי תרצ"ו.

לצאת מרוסיה בשל אמונתם הדתית, ולכן אני חייב לחלוק – ואכן חולק – את דרך החשיבה שלהם בעניין ההגירה הזו. הם לא פוליטיקאים, לא מהפכנים ולא קונטרה-רבולוציונרים. הם רק יהודים. יתר על כן, הם לא יכולים להסתגל לתנאי החיים הסובייטים והם פונים לכל היהודים בחו"ל, ללא קשר לקבוצה מסוימת, ומבקשים: "תנו לנו את האפשרות להישאר יהודים, תעזרו לנו לצאת. אנחנו דתיים, אז מה? האם בגלל זה לא תעזרו לנו?"

ואני, בהיותי חסר שיוך מפלגתי לחלוטין, הייתי פונה ברצון לארגונים הציונים, למנהיגי הציונות הנכבדים, והייתי מציע לשתף פעולה באופן מלא וכנה במשימה זו. כך חשבתי. אבל האם חשבתי לשווא? האם ייצא משהו מיזה? אני חושש – כדברי השיר – ש"אין תקווה לחלומות הזהב".

פלשתינה מצאה חן בעיניי. רק 73 ימים שהיתי שם, והארץ הזו משכה אותי. האם אחזור לשם, מתי אחזור, או אולי לא אחזור – את האחרון כמובן לא הייתי רוצה – כל זה שאלה אחרת. החיים לפעמים מכתובים ללא רחמים לא את מה שהלב רוצה. אבל הלב מושך אותי לשם.

מה בעצם מצא חן בעיניי שם? הרי יהודה? גם זה, אבל לא על ההרים לבדם יחיה האדם. האנשים מצאו חן בעיניי. האנשים שם הם אנשים טובים ונפלאים. יש שם הרבה אנשים נפלאים. כשאני מדבר על כך שהעם היהודי בפלשתינה בכללותו אינו אנטי-דתי, זה מעורר חיוך אצל אנשים דתיים. אך בארצות אחרות, האינטליגנציה היהודית לרוב אינה מחזיקה אפילו בעמדות אלו. לעיתים קרובות הם נעשים עוינים לדת, באופן מלא או חלקי. בפלשתינה המצב בכלל לא כזה. אבל זה, כשיש עבודה דתית-תרבותית אמיתית, אז זה נותן תקווה לעתיד גדול וטוב יותר. למען פלשתינה, למען אנשי פלשתינה, אני מתפלל לאלקים.

עם זאת, לצערי, עליי להודות: לא הבנתי את הציונות. אני לא הבנתי. אני לא יכול למצוא, להבין, את הליבה הפנימית, את הבסיס הפנימי של ארגון זה. האם הליבה הפנימית הזו בכלל קיימת שם או שהיא אפילו לא קיימת בטבע? ואני רציתי לחשוב שהארגון הציוני הוא ארגון לאומי, ולא משהו כמו קואופרטיב גדול...

לא חשבתי שהתנועה הציונית שואפת לשמור על האומה. אילו התנועה הציונית הייתה לאומית במהותה ושאיפותיה, ונאבקה למען שימור האומה בכלל, באמצעות מערכת מקיפה של שיטות תרבותיות-מעשיות המותאמות לתנאים של כל ארץ בנפרד, אז "ישוב הארץ" הייתה תוצאה. אחת התוצאות של מטרה זו. אמנם לא סברתי כך. אין סיבה. אבל אני סבור וממשיך לסבור שאף על פי ש"ישוב הארץ" אינו תוצאה אלא מטרת התנועה הציונית, עדיין תנועה זו נובעת מהשאיפה לשימור האומה. ואז שאלת היהודים ברוסיה, הנאבקים לא רק על הישרדותם הפיזית, אלא גם היהודית, שאינם

בוכים על ארים טהורי-דם¹³, שחיהם תלויים בבתי הספר הנפרדים – כל השאלה הזו נוגעת באופן חיוני לציונים כלאומנים. כן, אבל האם זה כך?
נרד לקרקע המציאות ונפנה לעובדה מהימים האחרונים.

ב-8 בנובמבר¹⁴, באחד העיתונים של פריז – "פאריזער היינט" – מובא ראיון שהעניק נציג הסוכנות היהודית בלונדון, ד"ר מוריס קארפ. אדון זה חזר מהמדינה הסובייטית ובאדיבות חלק את "השקפתו על הדברים":

1. השאלה היהודית לא קיימת בברית המועצות. השאלה היהודית נפתרת שם.
2. עם זאת, על ארגונים יהודיים לשהות שם רק 10-15 שנים, ולאחר מכן, לאחר שיסיימו את עבודתם, הם יוכלו לעזוב. אלא אם כן הם יתחילו בעבודות קולוניזציה חדשות באזור בירוביג'אן.
3. תנאי החיים של היהודים, כמו של כולם, משתפרים שם. יש רדיפות דתיות קלות, אך מכיוון שהשלטון הסובייטי מתחזק, רדיפות אלו פוסקות. הצנזורה, כפי שאנו רואים, נעשית חלשה יותר ויותר.
4. הוא משבח את המושבות של אגרו-ג'וינט.
ברור ומובן.

כולם מבינים. רק אני, בור, לא מבין. ועוד אומרים שיש לי כשרונות לא רעים.
אני לא רוצה להעמיד לדיון וביקורת את עבודתם של הגופים היהודיים הזרים ברוסיה, ובוודאי לא את פעילות אגרו-ג'וינט. לכן אתעכב על שאר הנקודות שהעלה מר קארפ.
ראשית, צריך לדעת, שהחלוקה הלאומית המקובלת בברית המועצות מוגדרת ומתווה על ידי הנוסחה של סטלין כלאומית בצורה וסוציאליסטית בתוכן. ולכן, החיים הלאומיים בברית המועצות מרוקנים מכל תוכן לאומי. כל תוכן לאומי הוא בעצם כבר בלתי חוקי.

מה נשאר שם ליהודים מבחינה לאומית באופן חוקי? האם זה ש"דער עמעס" והספרות הדומה לה, כביכול, מתפרסמים בשפת היידיש המדוברת? הרי זוהי היהדות ואנחנו בכלל לא ידענו.

איני יודע אם מר קארפ יודע על תורת העמים, האם הוא מכיר את ההיסטוריה של היהודים, הגלויות היהודיות במצרים, בבבל, במדי, ביוון ובארם, במאות ובאלפי מקומות ומדינות? על מה נאבקו במשך אלפי שנים? ובכן, מסתבר שהשאלה נפתרה

(13) הכוונה ליהודי גרמניה שהתעסקו באותם שנים בבעיות גזע, בשונה מיהודי רוסיה שנלחמו על קיומם הפיזי.

(14) "ב חשון תרצ"ו.

בפשטות. אני מבין את מר קארפ, הוא מצביע לכיוון גרמניה, שם לא מאפשרים עכשיו התבוללות. אבל כאן, לא רק שמותר, אלא גם חובה. השאלה היהודית "נפתרה".

"תנאי חייהם של היהודים משתפרים, יש רק רדיפות קטנות על הדת". מר קארפ, כנראה, לא רואה אפילו ביהודים דתיים יהודים, לא רק באלו שהתבוללו. אני מאוד שמח. אז מה? האם תנאי החיים של יהודים דתיים משתפרים, מר קרפ? יש להם עבודה? יש להם אוכל? "יש רק רדיפות קלות על הדת".

ברור, מר קארפ.

אני רק לא מבין, אילו רדיפות מר קארפ מגדיר כגדולות ואילו כקטנות. אני יודע אם אדון זה מכיר את יסודות הדת, את תנאי החיים הדתיים של היהודים ביחס לעבודה, ביחס למשפחה וכו'. אני בספק. האם הוא יודע מה זה "כשרות"? מר קארפ מתרעם: הוא יודע, "מילה" – זה ברית מילה. כמה ברית מילה עושים שם, קצת, הרי הוא אמר שיש רדיפות קטנות. ומה יאמר מר קארפ על כך שאין בתי ספר יהודיים שאינם אנטי-דתיים, שבברית המועצות נלקחו מאיתנו הילדים, וביחד עם זאת נלקחה התרבות – מר קארפ מסכים שזה לא שאלה קטנה, אבל הרי בתי הספר נסגרו כבר מזמן. כמה אנשים כבר נשלחו לכלא בגלל זה, כמה הוגלו. אבל הרי זה כמעט נפסק – השלטון הסובייטי מתחזק, וכשהוא מתחזק, לא יהיו יותר בתי ספר¹⁵, ולא יהיו רדיפות. כבר לא יהיה על מה ואת מי לכלוא בבתי סוהר. הנה, עצרו כ-15 יהודים בפרשת בתי הספר, ועדיין אומרים שהם חפים מפשע. אבל לא, שאלה זו נפתרה כבר מזמן. הרי הוא אמר ש"השאלה היהודית נפתרה".

אז זהו, אתה מסתובב ברחבי העולם ונותן ראיונות והעיתון מדפיס זאת תחת הכותרת "בעוד 10-15 שנים היהודים בברית המועצות לא ירגישו שום מחסור".

"בעוד 10-15 שנה היהודים בברית המועצות" – כמה קשה בכלל להגות את המילים האלה. אילו יהודים יכולים להיות בברית המועצות בעוד 15 שנה? מפחיד רק לחשוב על זה.

קארפ הזה הוא חבר בארגון ציוני. וכי ארגון זה, אם יש בו תוכן פנימי, לא נפגע מהצהרה כזו? אלקים אדירים! אלקים אדירים! ואף אחד לא התנער מכך, ואף אחד לא מוחה. ואין בושע בעולם, הכל סביר ומקובל.

אני אדם גשמי, אדון דיזנגוף. נולדתי בעולם. אני מגיב לדברים. הגבתי גם לנאומו הנ"ל של מר קארפ, למרות שלא היה לי מושג מי הוא. עכשיו אני כותב זאת בטון חצי ציני, אך כשקראתי את "הגילוי" הזה, לא חייכתי כלל. חליתי בגלל העניין הזה, בצורה הפשוטה והאמיתית ביותר. לא יכולתי לסבול כזו וולגריות וכזו ציניות כלפי יהודי רוסיה. אני מתבייש בחולשתי. אני חי על האדמה, לא מרחף בשמיים. אני שייך

(15) הכוונה ל"חדרים".

ליהודי רוסיה לעד. אם יש לי בושה, היא רק מאלו שנמצאים בכלא הסובייטי בגלל הדת. ללא ספק, אני רואה בהם אנשים טובים יותר ממני. אני מתבייש בכך שאני חופשי, בעוד שהם – בכלא.

רע. קשה עבור אנשים דתיים ברוסיה. הם לא התפשרו, לא התאימו עצמם, לא הסתגלו, לא מכרו בסיטונאות או בקמעונאות – ועכשיו הם נתונים לגורלם. הם הגיעו למבוי סתום. כאילו אומרים להם: אף אחד לא חושב עליכם, יהודי רוסיה. המבט הציבורי מוגבל לחלוטין.

במקום לעסוק בהגירה שלכם, אנשים רוצים ליישב בכרית המועצות, בכירוביג'אן, כוחות חדשים של יהודים. והעולם לא מוחה. הרי מבחינה לאומית מדובר בנפילה מוחלטת, המייצרת את הרושם החמור ביותר, הנורא מכל. ומעשה הנפילה הזה מתבצע לא בהיחבא, אלא דווקא לעיני כולם, מול כל האנשים הישרים. וכולם שותקים. משפחות יעזבו את היהודים, דורות יעזבו את היהודים – ואף אחד לא מרחם. אפילו קבוצות הרבנים הקיצוניות שותקות. חלקם מדוכאים מחוסר האונים לכאורה שלהם (הם לא כל כך חסרי אונים בכלל), אחרים אומרים שהם שמחים: "תנו לקומוניסטים ולאטאיסטים להישלח לברית המועצות". לקבוצות אלו יש בכלל נטייה להרים ידיים, "להעביר לארכיון" מסות אנושיות שלמות. אילו קומוניסטים או אטאיסטים אלה, רבותי?

זהו שקר או הונאה עצמית. אחרי הכל, אלה הם האנשים שלנו, שאשמים פחות מכל בחוסר דתיותם או ביחסם האדיש לשאלה הלאומית. מה עשינו למען רווחתם התרבותית והכלכלית? והאם לא עדיף לעסוק בכך במקום לגנות? האם לא יהיה זה מהיר ופשוטני מדי למחוק אותם מהחשבון כבלתי נחוצים בהערכת כוחות העם?

המצב רע מאוד עבור העם היהודי ברוסיה. הדורות הבאים לא יבינו כיצד נתנו ליהודים למות ברוסיה. מה עשו אז יהודים במדינות אחרות? הם, העתידנים הללו, לא יבינו את המצב הבלתי מובן באמת שבו אפילו בעלי הון יהודים מסבסדים לפעמים מפעלים שלא רק עוינים את בעלי ההון עצמם, אלא מקימים אויבים לעם היהודי כולו. לפעמים אדם שכבר עומד "עם רגל אחת בקבר" ממחר להמציא לפני מותו מעשה כלשהו שעוין את היהודים בעיקרו. ואז, כאילו אחרי עבודה רגילה, הוא "עוזב" בלב קל. אנשים לעתיד לא יבינו איך קרה שבין היהודים היו מי שהתחבטו בשאלה כיצד לחלק את סכומי כספם, ואף אחד מהם לא חשב להקדישם למטרת ההגירה של יהודים דתיים רגילים – חללי ברית המועצות. לשווא, אתם – העם היהודי של ברית המועצות – מעריכים יתר על המידה את יכולות החשיבה של אחיכם בחו"ל.

אלו המחשבות שמדאיגות אותי, אדוני הנכבד מר דיזנגוף. אני מקווה שלא תסרב לומר לי אם אני טועה בכל זה. ואם לגבי ארגון כלשהו נשאתי ספקות לשווא, אם תמצא ספק זה כ"כפירה" בלתי מבוססת, אשמח מאוד אדון דיזנגוף.

לא אסתיר את העובדה שאני מצר מאוד על כך שאין לנו כיום ארגון כזה שישים לו למטרה לשמור על המהות הלאומית-דתית של היהדות ויילחם למען יהודים מכל הקבוצות – ללא קשר לשיוך הטריטוריאלי שלהם. אני מחשיב את היהדות והיהודים כבלתי ניתנים לחלוקה.

בכבוד רב ובמסירות רבה

ז. שניאורסון

מלון "מורדן", פלאס דה לה רפובליק, פריז

מכתב ששיגר הרב זלמן שניאורסון למאיר דיזנגוף יחד עם מכתבו שהובא לעיל:

במוסקבה נעצרו 9 אנשים בגין תיק אחד. ליתר דיוק: ידוע לי על 9. כ-10 אנשים נמלטו, כיוון שמחפשים אחריהם. מתגבש תיק של מה שנקרא 'מרכז דתי'. בנוסף לאלה מואשמים שלושה נוספים, כולל הרב מדליה¹⁶, ומוגש כנגדם כתב אישום. בין שלושת אלה – ישנו פרובוקטור בשם צ'וברוצקי.

8 הראשונים – אלו אנשים שדאגו לדת לא רק של משפחותיהם. הם הוסגרו על ידי נער בן 12-13, שבזכות זה נלקח כנער שירות בג.פ.או, – פלטתי, בנ.ק.וו.ד, אך זה בדיוק אותו הדבר. כמובן, לכל אחד יתפרו בנוסף לדתי – שהוא מהות התיק – תווית פלילית כלשהי. זה "לצריכה חיצונית". לך תתערב למען מישהו שעשה עבירה פלילית. מגיע לו...

הרב מדליה מואשם ב"ספקולציות"¹⁷. יש לו קשר לספקולציות או למסחר כלשהו בכלל בערך כמו לאסטרולוגיה, ואולי אפילו פחות. לחלקם, כנראה, יתפרו האשמה במסחר – שאינו קיים – במטבע חוץ. התיק יטופל בצורה נקייה, יש זמן, האנשים לא בגשם, אלא בכלא. הראשון נלקח כבר לפני 3 חודשים, השאר – אחר כך. כותבים לי שמצבם – איום. אם הם יוגלו, זה יהיה במקרה הטוב. אני לא מאמין שחלקם יוצאו להורג, כך נראה לי, אבל אני לא בטוח. אני מפחד בעיקר ממחנות ריכוז, כיוון שהם לא יעמדו בזה. זה ברור לנו, כיוון שזה כבר נוסה.

במידה ויקרה ה'מקרה הטוב יותר', הגליה, אז כל הזדמנות בעבורם לצאת לפלסטין נשללת לשנים לא מבוטלות. משפחות, שכבר הרוסות, ייהרסו לחלוטין.

אלו הם בעיקר אנשים שחיו לא רק עבור אחרים, אלא אך ורק עבור אחרים. אני כותב

16) הרב משה מדליה, תרס"ב-תרצ"ז, רב החסידים ברוסטוב. הוגלה לחמש שנים ולבסוף נורה.

17) = קניה ומכירה של דברים בשוק השחור.

החוק בברית המועצות אסר על אנשים לסחור בסחר פרטי, ומנגד השכר אותו יכלו להרוויח היה נמוך. מכיון שכך, החלו האזרחים לסחור בשוק השחור בכדי להרוויח מקורות הכנסה נוספים, כך שהאשמה זו כלה להיות מופנית כלפי כמעט כל אחד מתושבי ברית המועצות.

את שמותיהם, שמות המשפחה שלהם וכמה פרטים על כל אחד מהם:¹⁸

1. **מסקליק יעקב**¹⁹ – או **ינקל**, בערך. מעל גיל 50. רב לשעבר, אך מסתיר זאת. עבר לעבוד כשומר וביצע את העבודה הזו בקפידה. העובד הדתי הכי גדול [=במקום עבודתו] עד יום מעצרו. אדם טהור מבחינה אינטלקטואלית, מזכיר בזה את טוהרם של מורי הדת. חי מכספי השמירה עם משפחתו ברוחק, וגם אם היו לו כספים, הוא בכל מקרה לא היה לוקח אותם לעצמו. עני. הוא הקדיש את כל יומו, את כל מרצו ואת כל חייו לאנשים דתיים. אהוב על ידי כל יהודי מוסקבה. ידוע בשם הרב ז'ורביצקי. המשפחה מורכבת מאשתו, בן צעיר, שתי בנות – בנות 24 ו-15 – ושלישית בת 30 עם ילד – אלמנה. נעצר בערך ב-14 בספטמבר.
 2. **בוטמן זלמן בורוכוביץ**²⁰, כנראה בן 32. פועל במלאכת יד. 30% מכל הכנסותיו מהעבודה הקדיש למטרות דתיות, וזאת למרות היותו נכה וצולע בבירור. אדם ישר ביותר. יש לו אישה ושני ילדים בגילאי 3 שנים ושנה. אדם שסיכן את עצמו שוב ושוב כדי לתמוך בתלמידים וברבנים יהודים. נעצר בסוף יולי.
 3. **לוי אבא**, כנראה בן 25. גיסו של בוטמן. עני, חי מכספי בוטמן, ולאחרונה התחיל לעבוד כיוון שהיה עד עכשיו תלמיד דתי-יהודי. בשנת 1932 למד באחת מהקבוצות הלא חוקיות שלנו בכותאיסי. יחד עם קבוצה של יותר מ-20 אנשים נפל למלכודת שארגנה מחלקת בטומי של הג.פ.או, והסכים לעבור תמורת תשלום שניתן לו את הגבול – הטורקי – באופן לא חוקי. המדריך היה, כמובן, פרובוקטור²¹, וכל האנשים האלה נעצרו בזה אחר זה ונידונו ל-3 שנות מאסר במחנה ריכוז. רק בגלל הרעש שעשה ליטבינוב²² באמריקה בנושא זה, הם שוחררו. הם לא היו שורדים אפילו שנה במחנה ריכוז. הוא אדם חף מפשע לחלוטין שנעצר בביקור בדירת דרייזין (ראה מס' 4). יש לו אישה וילד שזה עתה נולד.
 4. **דרייזין או דרייזין אברהם ברקוביץ**²³, כבן 35. פועל במלאכת יד. מנהיג כל הקבוצות
-
- 18) שמות אלו הם בעיקר של קבוצת חסידים שנעצרו בגלל המעצרים שנערך בקרב החסידים במוסקבה ופרבריה בשנת תרצ"ה. לאחר שנעצרו הועברו למטה המשטרה החשאית במוסקבה 'לוביאנקה', שם עונו על ידי חוקרי הנ.ק.ו.ד. ובתום החקירות הועברו לכלא 'בוטירקה' שם ישבו עד למתן גזר הדין.
- 19) ר' יעקב זכריה הלוי מסקאליק (זוראוויצ'ער), תרמ"ו-תרצ"ז, מגדולי החסידים כברית המועצות ששימש כאחראי על רוב החזקת היהדות במדינה. הוגלה לקזחסטן שם נעצר שוב ונידון למוות.
- 20) ר' שניאור זלמן בוטמן, תרס"ג-תשמ"ג, הוגלה לקזחסטן ובשנת תש"ו הצליח לצאת מברית המועצות לפולין, משם המשיך לצרפת ולבסוף לארץ ישראל.
- 21) כינויים של סוכני המשטרה החשאית ברוסיה.
- 22) מקסים ליטבינוב, תרל"ו-תשי"ב, מהפכן יהודי-רוסי, שר החוץ של ברית המועצות בשנים תרצ"ז-תרצ"ט.
- 23) ר' אברהם דרייזין (מאיור), תרס"א-תנש"א, מנהל רשת הישיבות המחתרניות תחת השלטון הסובייטי, שד"ר ומשפיע. הוגלה לקזחסטן לשלוש שנים ובשנת תש"ו הצליח לצאת מברית המועצות לפאקאנג, משם המשיך לארץ ישראל ולבסוף לקראון הייטס.

הבלתי חוקיות של בית הספר היהודי "תומכי תמימים" שפורק. הקדיש את עצמו לעניין זה לחלוטין, ללא סייג. חי אך ורק עבור התלמידים. נשוי ואב לחמישה ילדים קטנים.

5. גולדין יצחק²⁴, כבן 35. פועל במלאכת יד. סייע בעיקר למשפחותיהם של מורים ורבנים שגורשו. עובד ציבור ישר ביותר. ריצה עונש גלות בסיביר במשך 3 שנים בגין סיוע במעבר גבול לאדם רוסי כלשהו, שלדברי הבולשביקים התגלה בהמשך כמסוכן לשלטון הסובייטי.

6. גורליק לוזאר או לייזר²⁵, אדם מעל גיל 60. העביר שיעורים לילדיו של דרייזין, ואולי לילדים נוספים. לימד מקצועות יהודיים. הוא כבד שמיעה, חולה וחסר כל – אם כי מורה מצוין. רשמית, הוא נתמך על ידי בנו.

7. גורליק מנדל²⁶, בנו של לזר, אדם כבן 25. עובד סובייטי. מכיוון שהוא אינו עובד בשבת הוא התקבל לעבודה כשכיר בהפצת פרסומים אמנותיים. הוא עצמן אמן אוטודידקט מוכשר, שיכול היה לתרום וללמד רבות, לו היה בארצו היהודית. סירב להשתלב בחברה הסובייטית. אדם בעל אידיאולוגיה דתית.

8. מטוסוב שלמה²⁷ או סולומון, כבן 18. תלמיד יהודי, התקיים מכספי חברים – למעשה, מכספים שסיפק דרייזין. בשנת 1933 נכלא בגין פרשת כותאיסי הנ"ל, ושחרר אז מגלות בשל היותו קטין.

9. אבנין מאיר²⁸, כבן 25. פועל במלאכת יד. דתי. חסר כל. לא ניתן לייחס לו "פשעים" אחרים.

אני מבקש מכם להיות אדיבים ולהשיב לי: מה ניתן לעשות כדי לשלוח אותם לחו"ל – זה מה שהם מתחננים אליו. הם מבקשים רחמים, רחמים ורחמים.

מידע נוסף:

בוטמן הוגלה לשלוש שנים למחוז ויאטקה, תחנת מוראשקי, באשמה ששימש כמחליפו של ז. שניאורסון, שיצא לחו"ל, בפעילות לסיוע בקיום בתי ספר בלתי חוקיים ומימון

24) ר' יצחק אהרן גולדין, תר"ס-תשכ"ט, מאנ"ש ברוסטוב ששימש כמשב"ק של אדמו"ר הרי"צ בעת מגוריו בעיר. הוגלה לקזחסטן לשלוש שנים ובשנת תש"ו הצליח לצאת מברית המועצות.

25) ר' חיים אלעזר גורליק, תרל"ב-תש"ז, רב ומלמד, בתקופת מעצרו מאנ"ש במלחובקה. הוגלה לשלוש שנים לקזחסטן. נפטר בסמרקנד.

26) ר' מנחם מענדל גורליק, תרס"ט-תנש"א, בנו של ר' חיים אלעזר, הוגלה לשלוש שנים לקזחסטן, בכריחה הגדולה בשנת תש"ו היה ממזיפי הדרכונים, ולאחר שנעצר ושחרר בשנית, עלה לארץ ישראל.

27) ר' שלמה מטוסוב, תרע"ז-תשס"ח, לימים שליח הרבי ומנהל מוסדות חב"ד בברוקלין. הוגלה לקזחסטן ובשנת תש"ז הצליח לצאת מברית המועצות לפאקיינג, משם המשיך לצרפת, מרוקו ולבסוף לקראון הייטס.

28) הכוונה לר' מאיר אבצן, תרס"ט-תשס"ב, שנעצר אף הוא בתיק זה. שד"ר ופעיל למען הפצת היהדות. הוגלה לשלוש שנים לקזחסטן ובשנת תש"ו הצליח לצאת מברית המועצות לצרפת, משם המשיך לדרטרויט.

רבנים, לשם כך קיבל כסף מהרבי מליובאוויטש (האדמו"ר).

נעצרו גם:

10. רוסטוב על הדון – ד[וד]. לאבוק.

11. " " – ש.מ. גלפריין²⁹.

12. [. .]

13. סמרקנד – ש. גורודצקי³⁰ (רב).

חומר הזה – הוא דבר כמו שהוא, בלי כחל וכלי העלמה. ולזאת בצורתו זו, שאינה מכסה מאומה, כי אם מגלה, אי אפשר לעשותו פומבי, שלא יבולע על ידי זה להנאסרים.

בכל אותות

הכבוד

שניאורסאהן

(29) ר' שמואל מענדל הלפריין, מאנ"ש ברוסטוב ששימש כמשב"ק בבית אדמו"ר הריי"צ בתקופת מגוריו שם.

(30) ר' שמחה גורודצקי, תרס"ג-תשר"מ, שד"ר עבוד תומכי תמימים, ושליחו של אדמו"ר הריי"צ לסמרקנד. נגזר עליו עונש מוות שהומר בעשרים וחמש שנות גלות, בשנת תשי"ג שוחרר עקב מותו של סטלין, ובשנת תשכ"ד עלה לארץ ישראל.

ר' שניאור זלמן שניאורסון

מאיר דיזנגוף

RABBI SALMAN SHNEERSON
65, ACHAD HAAM ST.
Tel-Aviv
Palestine

דבר שניאור זלמן שניאורסון (תל אביב)
תל אביב
ר' אהרן העם
ארץ ישראל

26 NOV. 1935

ПРИЖИ, 18го Ноября 1935 г. ב"ה

Дорогой мой господин Дизенгоф,

Я хочу мое письмо к Вам сделать менее сложным, употреблять только простые, ясные и точные формулировки. К моему огорчению я родным языком, в желанной мне исчерпывающей форме, владею пока менее чем русским, который я для необходимой ясности теперь употребляю. Никаких других выводов конечно не нужно из этого делать.

Благодаря Вас за Ваше письмо от 16/X 35, посланное в ответ на мое обращение к Вам в канун нашего этого Нового Года. Ваш ответ краток, но деловит и содержателен. Он сводится к тому, что время-то не очень подходящее для постановки вопроса об эмиграции евреев из России - точно выражаясь: для постановки этого вопроса в форме мной предложенной; что Вы бы быть может могли что-либо предпринять в этом отношении, и может быть, что нибудь и вышло-бы, но, что есть ведь партийная -или общественная, не знаю точно какую именно Вы подразумевали, -дисциплина, есть сионистские органы подходящие для проведения этой цели, есть наконец сионистские лидеры знающие отлично положение в Европе. Им, как говорят, и карты в руки. Обратиться-бы мне непосредственно к ним, и будет более обеспечен успех в совместной работе. Вот и все. Кажется я правильно Вас понял и довольно добросовестно письмо перевел.

Вашим желанием было Вас послушать. В силу-ли Ваших лет, в сравнении с моим, возраста, в силу-ли Ваших дел, в силу-ли занимаемой Вами почетной и

Platina

איך 15-10-15 יאהר ארום וועט די אידען אין הוסלאנד גארניט פעהלען?

און נאך וועט געבראכט אן אמעריקאנער מיטגליד פון דער ארישער אונגן

אבער די דאזיגע נומערירטיגקייט א צייטווייליגע און מען קאן מיט באשטימטקייט זאגען, אז אויב עס וועט אנהאלטען דאס איצטיגע טעמפל פון מארשיום, וועלן אין משך פון 10 ביז 15 יאהר פארענדיגט ווערן די ארבייטען, וואס זענען פאראן ועמירטע דורך אויסלענדישע ארישע ארגאניזאציעס, טייערע עס וועלען אנטפערענדיגט זיין א זעלבע דען נייע קאלאניזאציע פון ארישע אונגערענער ווי ביראבידזשאן.

צוליב מיט דער אלגעמינער פארבעסערונג פון די לעבענס - באדינגונגען אין הוסלאנד בען מערען זיך אויך די באדינגונגען פון אריישע לעבן. מען קאן זאגען, אז עס זענען דא סארט העלפטיגעס פלייגע רעליגיעזע ריפוט. היות די רעווינג מיהלס זיך זוכער - און מען האט אויך דעם איינרוק, אז אזוי איז עס - ווערען

היינט

היינט ארבעטן פארואסער
בעלארוסנדיגן צושטאנד אין שאפארי

גזיר העיתון אותו צריך ר' זלמן למכתבו

אחד מגיליות העיתון 'פאריזער היינט'

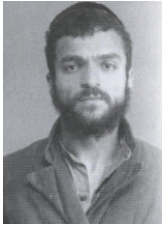
ר' יענקל זוראוויצ'ער

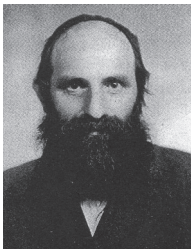
ר' שניאור זלמן
בוטמן

מקסים ליטבינוב

ר' אבא לויין

ר' אברהם דרייזין (מאיור)

ר' שלמה מטוסוב

3

4 - ФРЕЙДЫН или ФРИШ Абрам Баркович, лет 35ти

Рабочий кустарь. Возж всех делегатских групп разгромленно еврейской интелли "Тейхей-Тимим". Отдался этому делу посещая без остатка. Имел исключительно для учащихся. Имеет жену и 5 на-денных детей.

5 - ГОЛЬДИН Исаак, лет 35ти

Рабочий кустарь. Сочетовал главным образом семьям Ушедших в ссылке учителей-гравиров. Честнейший общественный работник. От-дался ссылке в Сибирь. Занят, за последние перешли границу ка-кому-то русскому - Бинда влезая впоследствии опасная для советской власти.

6 - ГОРДИН Иосиф или Исаак, человек около 60ти лет

Имел у себя детей. Имел и несколько еще другим детям - учил славянские прошения - гравировать и писать, хотя "отличнейший" учитель. Оттуда лично составил не закончивши сына.

7 - ГОРДИН Мендел, его же Исаак один человек лет 35ти

Славянский служащий. Так же в ссылке он не работает, то он устраивая службу по искусственным изданию. Сам изобретатель художник-самочуча, который мог бы много дать учась бу-дущи в своей работе отдался в работе советской не хотел при-общиться. Человек вполне религиозный.

8 - КАТЮШОВ Соломон или Элема, лет 18ти

еврейский учащийся, жил на следствии друзей фактически на следствии поставленным Фрейдманом - В 1937 был в тюрьме по высшей чинскому кураторскому делу и тогда же пошел, отсылки, как ма-лолетний.

9 - АВИШ Мен, " " "

Рабочий кустарь. Славянский, никаких, других ("преступлений" за ним числятся не может.

Их просят быть доглыми ответити мне: что можно ирешпринять для того, что-бы их выслали за границу - вот о чем они умо-ляют. Они просят милосердия, милосердия и милосердия.

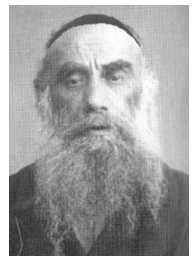
הרב הרב - הוא דברי כון אומר, כי כל ולי קולית, ונצאת תלביתי
 14, שנים יבסת אגיה, כי אם אלה, אי אצל אליהם פוקי אף קולת 24
 קבואינים
 18/11/35
 ר' אהרן גולדין

הרב משה מדליה

ר' יצחק אהרן גולדין

ר' חיים אלשור גורליק

ר' מאיר אבצן

ר' שמחה גורודצקי

ו

מנשר שהופץ על ידי מזכירות אדמו"ר הריי"צ לקראת חג הגאולה י"ב תמוז תרצ"ט, במלאות י"ב שנים להמאסר והגאולה בשנת תרפ"א.

כ"ה ט"ז סיון תרצ"ט.

אטוואצק.

אל ידידינו אנ"ש הנכבדים יחיו.

שלום וברכה,

קרובים הננו ת"ל לז"ה³¹ היום עשה ה', חג הגאולה של כ"ק אדמו"ר שליט"א, ימי י"ב וי"ג תמוז הבע"ל, אשר ז"ה שנה השנים עשרה שהוקבע ליום התועדות והזכרת חסדי השי"ת ולימוד תורת החסידות ברבים.

ולקראת חג הגאולה הז"ה הבע"ל הואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א ליתן את המאמר ד"ה "דרשו ה' ועוזו וכו' זכרו נפלאותיו"³², אשר ילמדוהו ברבים.

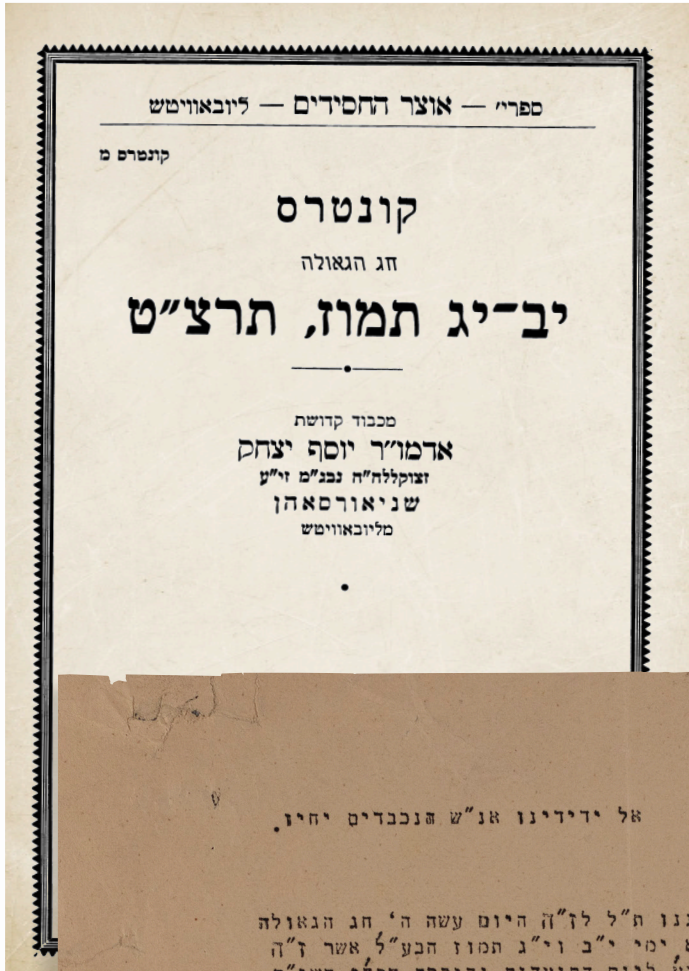
כ"ק אדמו"ר שליט"א חפץ ומשתוקק לדעת משלום אנ"ש הם וביתם יעמדו על הברכה, ובטובתם האמיתי בגשם וברוח, וענג גדול עד מאד הוא לכ"ק אדמו"ר שליט"א הודעתם הטובה מפרטי ההתועדות והלימוד ברבים, אשר יואילו לענגו בהודעותיהם המפורטות.

שולחים הננו במצורף את המאמר "דרשו" אשר מבקשים הננו להודיע מקבלתו בעתו.

בכבוד וברכה,

(31) בגימטריא 12.

(32) קונטרס מ'. נאמר ע"י אדמו"ר הריי"צ בש"פ תזריע-מצורע תרצ"ט.

קונטרס
י"ב-י"ג תמוז תרצ"ט

ב"ה ט"ו סיון תרצ"ט.
אטוואצק.

אל ידידינו אנ"ש הנכבדים יחיו.

שלום וברכה

קרובים הננו ת"ל לז"ה היום עשה ה' חג הגאולה של כ"ק אדמו"ר שליט"א ימי י"ב וי"ג תמוז הבע"ל אשר ז"ה שנה השנים עשרה שהוקנע ליום התוערות והזכרת חסדי השי"ח ולימוד תורת החסידות ברבים.

ולקראת חג הגאולה הז"ה הבע"ל הזאיל כ"ק אדמו"ר שליט"א ליתן את המאמר ד"ה "דרשו ה' ועוזו וכו' זכרו נפלאותיו" אשר ילמדוהו ברבים.

כ"ק אדמו"ר שליט"א הפך ומשתוקק לדעת משלום אנ"ש הם וביתם יעמדו על הכרכה ובטובתם האמתית בגשם וברוח ועונג גדול עד מאד הוא לכ"ק אדמו"ר שליט"א הודעתם הטובה מפסט"ה התוערות והלימוד ברבים אשר יזאילו לענגו כהודעותיהם המפורטות. שולחים הננו במצורף את המאמר "דרשו" אשר מבקשים הננו להודיע מקבלתו כעת.

בכבוד וברכה,

ז

מכתב ממר זלמן רייזן, חוקר, סופר והיסטוריון, וממייסדי מכון 'ייווא', אל אדמו"ר הריי"צ.

נראה, כי המכתב נכתב בהמשך לביקורו של רייזן בספרייתו של אדמו"ר הריי"צ בשנת תרצ"ה. וכפי שסיפר חיים ליברמן לאדמו"ר הריי"צ במכתבו אליו מכ"ז אד"ש תרצ"ה: "מר רייזען היה. ישב כשעה וחצי, כמובן התעניין יותר ב"יידיש" ועברי טייטש, והראיתי לו ממחלקות אלו, וגם איזה כתבי יד ומהעלים בודדים, וכמובן שבזמן קצר כזה אי אפשר היה להראות כל מה שאפשר להראות, ואמר שאם עוד ישהה פה ויהיה לו זמן פנוי יכנס עוד הפעם. איזה דברים בקש שיתנו רשות לפרסמם בדפוס בהמאספים שמוציאה הייווא. איזה דברים בקש שיתנו להם בשאלה על איזה זמן. . גם שאל אם יש כאן חדר שאם ירצה מי שהוא לבא לעבוד איזה שעה אם יוכל. . ובכלל היה שבע רצון מאד, שלא חשב שיש כאן אוצרות עשירים כאלו".

במכתב שלפנינו מציע רייזן לאדמו"ר הריי"צ לקנות חלק נכבד מספרייתו. כמו כן מציע רייזן כי המכון יסייע בעריכת ספר בו יקבצו וילקטו את ניגוני חב"ד הרבים לפונדק אחד.

להלן המכתב בתרגום חופשי מיידיש:

ר' יוסף יצחק שניאורסאן שליט"א,
אטוואצק.

יוני 18, 1939³³.

רבי נכבד,

הרינו מתכבדים לפנות אליכם בעניין הבא:

כפי שאולי ידוע לכם, הספרן של אוצר הספרים שלכם, ה' חיים ליברמן, עומד במגע-ומשא ידידותי עם המכון שלנו, בפרט בענייני ביבליוגרפיה, וכבר פרסמנו מספר פעמים בכתב העת שלנו "ייווא-בלעטער" הערות שונות. בביקורו העכשווי בספרייתנו, שוחחנו עם ה' ליברמן אודות אוסף ההשכלה בידיש שנמצא בספרייתכם. כוונתנו, כי דווקא ביווא יקבל האוסף הזה את הטיפול הראוי, הגם שכל הקשור ליהודים וליהדות נוגע לענייניו של המכון, אף-על-פי-כן התנאים מחייבים שהמכון יעסוק בעיקר בידיש. יווא לא רק אוסף בספרייה, במוזיאונים ובארכיונים שלו אוצרות של יצירות יידיש, אלא גם ארגן מחקרים גדולים ופרסם בהתמדה את תוצאות המחקרים הללו.

(33) א' תמוז תרצ"ט.

אילו אוסף ההשכלה, ובמיוחד בידיש, היה עובר לייווא, אזי בשילוב עם האוסף שלנו במחלקה זו, היה נוצר דבר באמת שלם, ועבודת המחקר תביא לתוצאות הרבה יותר גדולות.

מובן, שאין בכוונתנו לבקש מכם, רבי נכבד, אוסף כזה בתורת מתנה, אך בטרם נקבל את הסכמתכם העקרונית אנו סבורים שמוקדם מדי להיכנס לפרטים.

אנו רוצים כבר בהזדמנות זו, כדי לא להטריח אתכם פעם נוספת, להודיע שאנו מוכנים גם לקחת על עצמנו, בעזרתכם, לארגן את רישומם של ניגוני חב"ד. יש לנו את הכוחות הנחוצים, הקשרים וכל המערכת המתאימה.

אנו שולחים לכם להיכרות קלה עם המכון שלנו – חוברת לרגל בר-המצווה של ייווא ואת הגיליון האחרון של "ידיעות".

בציפייה לתשובתכם, הננו חותמים

בכבוד רב

בשם הלשכה המבצעת

זלמן רייזן

בט"ו תמוז משיב אדמו"ר הרי"צ למכתבו:

ב"ה, ט"ו תמוז תרצ"ט.

אָטוואָצק.

כבוד החכם הנודע המשכיל

על דבר טוב מר זלמן שי'

רייזן,

וילנא.

שלום וברכה,

במענה על מכתבו מיום א' לחדש זה אודות ההצעה למכור חלק מאוצר הספרים אשר חנני השי"ת הנני עונה בשלילה, אבל עם זה הנה מי שהוא עוסק באיזה מקצוע בהדרת ישראל ודרוש לאיזה מהנמצאים אצלי, יכול הוא לפנות אל מזכירי הפרטי ידידי מר חיים שי' ליברמאן ובמדה האפשרית ימולא.

אודות ההצעה בדבר רשימת ניגוני חב"ד אתעניין בזה במאד ובעזה"י אעשה ההכנות הדרושות לזה ואז אודיעם להביא ההצעה מהכח אל הפועל טוב,

בברכה יוסף יצחק

כעבור חודשיים פרצה מלחמת העולם השניה ולא נמצא הזמן להתעסק עם רעיון רשימת הניגונים. בשנת תש"ד, בהיות אדמו"ר הריי"צ בניו יורק, ייסד את חברת ניח"ח למטרה זו ובראשה העמיד את ר' שמואל זלמנוב, עליו הוטלה המשימה לאסוף את הניגונים, לנקותם משגיאות ולכותבם בתווי נגינה³⁴. במשך השנים שלאחר מכן הוציאה החברה שלושה כרכים מלאים בתווי הניגונים לצד הסברים מפורטים על כל ניגון וניגון.

34) ראה אג"ק כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע ח"ח עמ' שלא ובהנסמן שם.

142104

ר' יוסף יצחק שניאורסאן שליט"א,
אמונאצק.

ינוי 18, 1939.

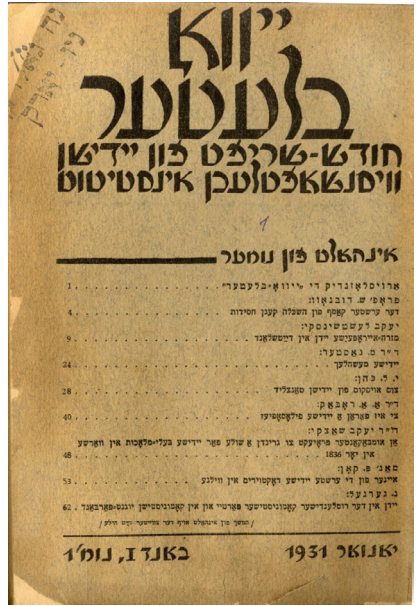
זייער חשובער רבי,

מיר האבן דעם כבוד זיך צו זענען צו אייך וועגן דעם דאזיקן ענין:

ווי אייך איז אפשר ידוע, שמיים דער ביבליאמעקאר פון אייער ספרים-אוצר ה' חיים ליבערמאן אין א פריינדלעכן מנע-ומשא מיט אונדזער אינסטיטוט, בפרט אין די ענינים פון ביבליאגראפיע און מיר האבן שוין עטלעכע מאל געדרוקט אין אונדזער ווערטאל "וואו-בלעטער" פארשיידענע נאמען. ביי זיין איצט-סייך נאך איז אונדזער ביבליאמעקאר האבן מיר געשמועסט מיט ה' ליבערמאן וועגן דער קאלעקציע השכלה אין יידיש, וואס געפינט זיך אין אייער ביבליאמעקאר, מיר מיינען, אז ערשט אין יידישן וויסנשאפטלעכן אינסטיטוט וואלט די דאזיקע קאלעקציע באקומען דעם געהעריקן תיקון, ווארעם הנם אלץ וואס איז שייך צו יידישן און יידישקייט איז נוגע דעם אינסטיטוט פון אינסטיטוט, פון דעם וועגן זיינען די תנאים מהייב, אז דער אינסטיטוט זאל זיך דער עיקר אפגעבן מיט יידיש. דער יידישער וויסנשאפטלעכער אינסטיטוט האט נישט נאר צוגעוויפגעוואלט אין זיין ביבליאמעקאר, און ארכיוון אוצרות פון יידישן שאפן, נאר ער האט אויך ארגאניזירט א גרויסע פארשארבעט און פובליקירט בסדר די רעזולטאטן פון די דאזיקע פארשונגען.

ווען די קאלעקציע השכלה און בפרט יידיש וואלט אריבער צום יידישן וואס עס צוזאמען מיט אונדזער זאמלונג אין דער פאקציע געשאפן כאמח א דבר שלם און די פארשארבעט וואלט אריינגעבראכט א סך גרעסערע רעזולטאטן.

"המאספים של ייווא"

זלמן רייזן

אדמו"ר הרי"צ
בחדרו, כשלצידו
המזכיר חיים ליברמן,
ריגא, סביבות תרצ"ג

.2306

RABBI I. SCHNEERSOHN
OF LUBAWITZ

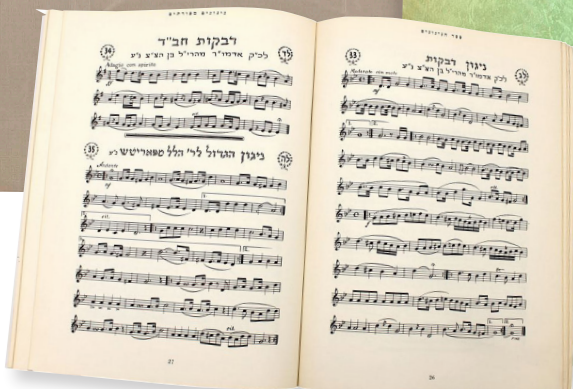
יוסף יצחק שניאורסאהן
ליובאוויטש

ב"ה ט"ו תמוז תרצ"ט.
שמועצק.

כבוד החכם הנודע משכיל
על דבר טוב מר זלמן שי'
ריזין,
וילנא.

שלום וברכה,
במענה על מכתבו מיום א' לחדש זה אודות ההצעה
למכור חלק מאוצר הספרים אשר חנני השי"ת הנני עונה בשלילה
אבל עם זה הנה מי שהוא עוסק באיזה מקצוע בהדרת ישראל ודרוש
לאיזה ספר מהנמצאים אצלי יכול הוא לפנות אל מוכרי הפרטי
ידידי מר הי"ט שי' ליברמן ובמדה האפשרת ימלא.
אודות ההצעה בדבר רשימת נגוני חב"ד אתענין בזה
במאד ובעזה"י אעשה ההכנות הדרושות לזה ואז אודיעם להביא
ההצעה מהכה אל הפועל טוב.

בברכה,
[Handwritten signature]

הכרך הראשון של
ספר הניגונים שי"ל
בשנת תש"ט

ח

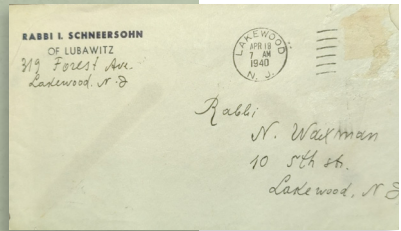
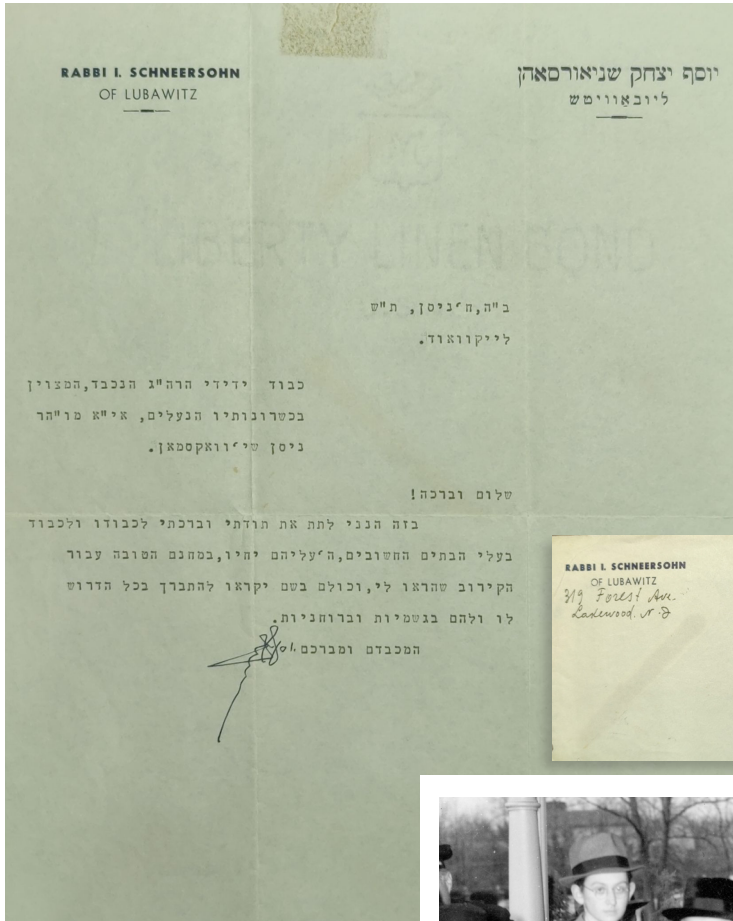
מכתב מאדמו"ר הריי"צ להרב ניסן ווקסמן, רבה של לייקוואד, בו מודה לו על קבלת הפנים לה זכה בהגיעו ללייקוואד בח' ניסן ת"ש.
 לאחר שהגיע אדמו"ר הריי"צ לארצות הברית בתחילת חודש אדר ת"ש, השתכן במלון גרייסטון בניו יורק, ולקראת פסח נסע ללייקוואד שם התארח למשך חודש. וכפי שמספר השד"ר הרה"ח ר' שמואל לוויטין במכתבו לאנ"ש: "במשך לערך חדש ימים בתוך זה הזמן מקודם חה"פ עד ז' אייר הי' כ"ק בלייקוואד בבית שנדב נדיב אחד שיחי' לדירה לכ"ק בכל עת שיחפץ כ"ק שליט"א לבא לנוח בזמנים המוכשרים להיות בלייקוואד (כי לא כל העיתים המקום הזה מוכשר לדור שם)". עם הגיעו ללייקוואד נערכה לאדמו"ר הריי"צ קבלת פנים בראשותו של הרב ניסן ווקסמן יחד עם נכבדי הקהילה ובסיומו של יום התיישב אדמו"ר הריי"צ לכתוב מכתב תודה לרב ווקסמן.

ב"ה, ח' ניסן, ת"ש
 לייקוואד.

כבוד ידידי הרה"ג הנכבד, המצוין בכשרונותיו הנעלים, אי"א מו"ה הרב ניסן שי' וואקסמאן.
 שלום וברכה!

בזה הנני לתת את תודתי וברכתי לכבודו ולכבוד בעלי הבתים החשובים, ה' עליהם יחיו, במחנם הטובה עבור הקירוב שהראו לי, וכולם בשם יקראו להתברך בכל הדרוש לו ולהם בגשמיות וברוחניות.

המכבד ומברכם יוסף יצחק

אדמו"ר הריי"צ
בעת ה'קבלת
פנים' בביתו של
הרב ווקסמן.
הרב ווקסמן
עומד לצידו של
הרש"ג

אדמו"ר הריי"צ בעת הגיעו לליקוואד,
הרב ניסן ווקסמן מאחוריו

ט

שני מכתבים מר' ישראל ג'ייקובסון, מנהל אגודת חסידי חב"ד בארצות הברית, למר שמואל ניגר (טשארני), מגדולי מבקרי ספרות היידיש, היסטוריון וסופר.

במכתבים שלפנינו מבקש הרב ג'ייקובסון מניגר, שיכתוב סקירה אודות 'התמים', הגיליון החב"די החדש שהחל לצאת בשנה שקדמה לכתובת המכתבים, ויפרסמה במדורו הקבוע בעיתון "דער טאָג". למכתב צירף הרב ג'ייקובסון את הגיליון הראשון (תמוז תרצ"ה) והשני (כסלו תרצ"ו).

בע"ה, כ' ניסן, תר"צו.

לכב' ידידנו הנעלה והכי נכבד,
מוהר"ר ש. טשארני, המכ' ש. ניגער, שיחי,
3111 איסט 70 סטריט,
ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה:

הננו שולחים לכב' במעטפה מיוחדת שני גליונות של הירחון "התמים" היוצא לאור בווארשא ע"י איגוד התמימים (הסתדרות מסיימי הישיבות תומכי תמימים דליובאוויטש). שולחים אנו את אלה ע"פ בקשת היושב ראש הנכבד שלנו, הרב הג' הו"ח מוהר"ר ניסן טלושקין שליט"א.

בטוחים אנו כי כב' ימצא בעתון זה חומר רב ומענין של חשיבות היסטורית על אחת המפלגות היותר חשובות בתולדות עמנו המשיכה אחרי' את התענינות של מלומדים וחכמים לא רק מבין היהודים אלא גם כן אפילו בזמן אחרון בין המחברים הבלתי-יהודים. אם הדבר אפשר כי כב' יתן סקירה כללית במחלקתו החשובה בעתון, "דער טאָג", על הופעת העתון הזה בווארשא, אז נהי' שמחים עד מאד.

בתודה רבה למפרע, הננו,

ברגשי כבוד ובברכת חג שמח ועליז,
אגודת חסידי חב"ד בארצות הברית וקנדה,
הרב ישראל דזשייקאבסאן,
מנהל

נ.ב. כב' ימצא את מחיר העתון על הצד האחרון.

לאחר שניגר קיבל את המכתב, השיב לאגו"ח כי לא קיבל את חוברות 'התמים'.
בהמשך לכך הגיע מכתב זה:

ב"ה, ח' אייר, תרצ"ו.

לכב' ידידנו הנכבד והכי-נעלה,

מר ש. ניגער, ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה:

פלא לנו הדבר כי כבודו לא קבל את גליונות "התמים" אשר שלחנו לפני שבועות אחדים וכאשר לפי שעה יש אצלינו רק מספר ב' של העתון הזה לכן איננו יכולים למלא את בקשתו תיכף. הואיל נא לקבל תחת מעטפה אחרת את החוברת השנית אשר שולחים אנו היום לכב', ונשתדל להשיג עבורו גם כן את החוברת הראשונה ולשלח את זאת בהזדמנות המוקדמת. עד עכשיו יצאו לאור רק שני הגליונות הנ"ל, והרבה קוראים כתבו לנו שמצאו בהם חומר מענין עד מאד ואלה צריכים להיות ספרים לשמוש ולא סתם עתונים.

מצטערים אנו מאד כי כב' לא קבל את הנ"ל תיכף אבל חפצים אנו להבטיח לכב' כי איננו אשמים בדבר ואולי במשך הזמן ישכימו עובדי משרד-הדאר למסר את אלה לכב'.

בתודה רבה בעד התענינותו, הננו,

ברגשי כבוד והערצה,

אגודת חסידי חב"ד בארצות הברית וקנדה

הרב ישראל דזשייקאָבסאָן,

מנהל.

אגודת חסידי חב"ד בארצות הברית וקנדה
 AGUDAS CHASIDEI CHABAD
 OF THE UNITED STATES AND CANADA
 183 HENRY STREET
 NEW YORK, N. Y.

בע"ה, כ' ניסן, חרצ"ו.

לכב' ירדנו הנעלה והכי נכבד,
 מוהר"ר ש. טשארני, המכ"ש. ניגער, שיח"י,
 1111 אסט 70 סטריט,
 ברוקלין, נ. י.

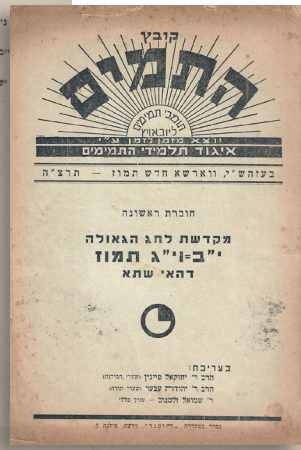
שלום וברכה:

הננו שולחים לכב' במעטפה מיוחדת שני גליונות
 של הירחון "התמים" היוצא לאור בהארשא ע"י איגוד
 החסידים (הסתדרות מסימי הישיבות חומכי חסימים
 דליובאחיסט). שולחים לנו את אלה ע"פ בקשת היושב
 ראש הנכבד שלנו, הרב הגי' תח"ה מוהר"ר ניסן טלושקין
 שליט"א.

בטוחים אנו כי כב' ימצא בעתון זה חומר רב ומעניין
 של חשיבות היסטורית על אחת המפלגות היחידות החשובות
 בתולדות עמנו המשכיחה אחריה את התענינות של מלומדים
 וחכמים לא רק מבין היהודים אלא גם כן אפילו בזמן
 האחרון בין המתכבדים הפלתי-יהודים. אם הדבר אפשר כי
 חשבתם בעתון דעור טאג",
 נהיי שמחים עד מאד.

בברכה חג שמח ועליו,
 בארצות הברית וקנדה,
 שיקאגו, מנהל.

על הצד האחרון.

גיליון התמים הראשון

אגודת חסידי חב"ד בארצות הברית וקנדה
 AGUDAS CHASIDEI CHABAD
 OF THE UNITED STATES AND CANADA
 183 HENRY STREET
 NEW YORK, N. Y.

ב"ה, ח' איר, חרצ"ו.

לכב' ירדנו הנכבד והכי-נעלה,
 מר ש. ניגער, ברוקלין, נ. י.

שלום וברכה:

פלא לנו הדבר כי כבודו לא קבל את גליונות "התמים"
 אשר שלחנו לפני שבועות אחדים ובאשר לפי שעה יש אצלינו
 רק מספר ב' של העתון הזה לכן איננו יכולים למלא את בקשתו
 היקף. הואיל נא לקבל תחת מעטפה אחרת את החוברת השנית
 אשר שולחים אנו היום לכב', ונשדל להשיג עבורו גם כן
 את החוברת הראשונה ולשלח את זאת בהזדמנות המוקדמת. עד
 עכשיו יצאו לאור רק שני הגליונות הנ"ל, והרבה קוראים
 כתבו לנו שמצאו בהם חומר מעניין עד מאד ואלה צריכים להיות
 ספרים לשמוע ולא סתם עיתונים.
 מצטערים אנו מאד כי כב' לא קבל את הנ"ל היקף אבל
 הפצים אנו להבטיח לכב' כי איננו אשמים בדבר ואולי במשך
 הזמן ישיבמו עובדי משרד-הדאר למסר את אלה לכב'.
 בתורה רבה בעד התענינותו, הננו,
 ברגשי כבוד והערצה,
 אגודת חסידי חב"ד בארצות הברית וקנדה
 הרב ישראל דושיקאבסאן, מנהל.

ר' ישראל גייקובסון

שמואל ניגר

מכתב מכ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א, אל מר שמואל ניגר, בו מבקש שיכתוב סקירה אודות ה"לוח יומי לשנת תש"ג" ואודות העיתון "שמועסן מיט קינדער", שבהוצאת ה'מרכז לעניני חינוך', ופרסמה לקהל קוראיו בעיתון "דער טאָג" בו היה כותב מדור קבוע של ביקורת ספרים.
 ה"לוח" אותו מאכיר הרבי במכתב, הינו חיבורו הראשון של הרבי שבא לדפוס ויועד כאנציקלופדיה יומית עבור ילדים.

ב"ה י"ב לחדש טבת ה'תש"ג

זעהר געעהרטער און חשובוער
 ה' ש. ניגער,

ניו-יארק

שלום וברכה:

מיר שיקען אייך ארויס אן עקזעמפלאר פון דעם לוח, וואס דער "מרכז לעניני חנוך" האט ארויסגעגעבען צום יאר תש"ג, וואס פארדינט זיכער אייער פערזענליכע אויפ-מערקזאמקייט. מיר גלויבען, אז איר וועט זיך איבער-צייגען וועגען דער גרויסער ווערט און השפעה פון דעם לוח, ניט נאר פאר קינדער נאר אויך דערוואקסענע, וועלכע געפינען אין אים א רייכען, אינטערעסאנטען און באלערנ-דען מאטעריאל.

עס וואלט זיכער געווען אין די אינטערעסען פון אייערע חשובע לייענער צו באקענען זיך מיט'ן פולען ווערט פון דעם לוח, און דעריבער בעטען מיר אייך אזוי גוט זיין אנשרייבען א רעצענזיע וועגען לוח אין אייערע חשובע שפאלטען.

גלייכצייטיק ווילען מיר אייך באקענען מיט דעם מאנטאליכען זשורנאל "שמועסן מיט קינדער און יוגנד" וואס ווערט דורך אונז פארעפענטליכט אין אידיש און ענגליש, און מיר שיקען אייך ארויס א פאר עקזעמפלארען. דערביי איז כדאי צו באמערקען, אז סיי דער לוח סיי די "שמועסן" האבען ארויסגערופען די ענטוויאסטישע אנערקענונג פון די ברייטע חנוך-קרייזען אין לאנד. די "שמועסן" געהען יעצט אריין אין זייער צווייטען יאהר-גאנג, און ווערען יעצט געדרוקט אנשטאט מימעא-גראפירט, ווי ביז יעצט.

מיר האפען, אז איר וועט די דאזיגע וויכטיגע ליטעראטור שענקען אייער פריהסטע אויפמערקזאמקייט, און מיר דאנקען אייך פארויס.

מיט אכטונג און גרוס,
 הרב מנחם שניאורסאהן,
 יו"ר ועד הפועל

בעמ. אזוי ווי צוליב דעם גרויסען ערפאלג פון לוח, איז די ערשטע אויסגאבע אויס-
פארקויפט געווארען, שיקען מיר אייך א קאפיע פון דער צווייטער אויסגאבע.

תרגום חופשי ללשון הקודש:

מר ש. ניגר החשוב והנכבד

ניו-יורק

שלום וברכה:

אנו שולחים לך עותק של הלוח שהוציא ה"מרכז לענייני חינוך" לשנת תש"ג, שראוי
בוודאי לתשומת ליבך האישית. אנו מאמינים, כי תיווכחו אודות ערכו הרב והשפעתו
של הלוח, לא רק עבור ילדים אלא גם עבור מבוגרים, המוצאים בו חומר עשיר, מעניין
ומלמד.

בוודאי יהיה ענין לקוראיך החשובים להכיר את ערכו המלא של הלוח, ולכן אנו מבקשים
ממך להיות אדיב ולכתוב ביקורת אודות הלוח בטורים החשובים שלך.

במקביל, ברצוננו להכיר לך את כתב העת החודשי "שמועסן מיט קינדער און יוגנד" 35
המתפרסם על ידינו ביידיש ובאנגלית, ואנו שולחים לך מספר עותקים. בהקשר זה כדאי
לציין, כי הן הלוח והן ה"שיחות" זכו להערכה נלהבת מחוגי החינוך הנרחבים בארץ.
ה"שיחות" נכנסות עכשיו לשנתן השנייה, וכעת הן מודפסות ולא משוכפלות, כפי שהיה
עד עכשיו.

אנו מקווים, כי תעניקו לספרות החשובה הזו את תשומת ליבכם בהקדם, ואנו מודים לך
מראש.

בכבוד ובברכה,

הרב מנחם שניאורסון,

יו"ר ועד הפועל

הערה: בשל ההצלחה הגדולה של הלוח, המהדורה הראשונה אזלה, אנו שולחים לך
מהמהדורה השנייה.

Tel. PResident 4-0507
Merkos
L'Inyonei Chinuch, Inc.
 770 EASTERN PARKWAY
 BROOKLYN, N. Y.

טעל. פרעזידענט 4*0507
מרכז
לעניני חנוך
 770 איסטרו פארקווי,
 ברוקלין, נ. י.

RABBI JOSEPH I. SCHNEERBOHN,
 President
 Chairman, Exec. Committee
 RABBI MENDEL SCHNEERBOHN
 Director
 RABBI M. A. HODAKOV
 Executive Secretary
 NISSAN J. MINDEL, M.A.

ביק אדמיר שלישיא מליובאוויטש,
 נשיא
 יוד'ר ועד הפועל:
 הרב מנחם מ. שניאורסאהן
 מנהל:
 הרב ת. מ. א. חדקוב
 מזכיר ראשי:
 ניסן י. מינדל

ב"ה ... י"ב ... לחדש ... שבת ... ה'תש"ג ...

זעהר געעהרטער און חשוב! ז'ר
 ה' ש. ביגער,
 ניו-יארק

שלום וברכה:
 מיר שיקען איין ארויס אן עקזעמפלאר פון דעם לוח,
 וואס דער "מרכז לעניני חנוך" האט ארויסגעגעבען צום
 יאר תשי"ג, וואס פארדינט זיכער אייער פערזענליכע אויפ-
 מערקזאמקייט. מיר גלויבען, אז איר וועט זיך איבער-
 צייגען וועגען דער גרויסער ווערט און השפעה פון דעם
 לוח, ניט נאר פאר קינדער נאר אויך דערוואקסענע, וועלכע
 געפינען אין אים א רייכען, אינטערעסאנטען און באלערנ-
 דען מאטעריאל.
 עס וואלט זיכער געווען אין די אינטערעסען פון
 אייערע חשובע לייענער צו באקענען זיך מיט'ן פולען
 ווערט פון דעם לוח, און דעריבער בעטען מיר איין אזוי
 גוט זיין אנשרייבען א רעצענזיע וועגען לוח אין אייערע
 חשובע שפאלטען.
 גלייכצייטיק ווילען מיר איין באקענען מיט דעם
 מאנטאליכען זשורנאל "שמועסן מיט קינדער און יוגנד"
 וואס ווערט דורך אונז פארעפענטליכט אין אידיש און
 ענגליש, און מיר שיקען איין ארויס א פאר עקזעמפלארען.
 דערביי איז כדאי צו באמערקען, אז סיי דער לוח סיי
 די "שמועסן" האבען ארויסגערופען די ענטזיאסטישע
 אנערקענונג פון די ברייטע חנוך-קרייזען אין לאנד.
 די "שמועסן" געהען יעצט אריין אין זייער צווייטען
 יאהר-גאנג, און ווערען יעצט געדרוקט אנשטאט מיטעא-
 גראפירט, ווי ביז יעצט.
 מיר האפען, אז איר וועט די דאזיגע וויכטיגע
 ליטעראטור שענקען אייער פריהסטע אויפמערקזאמקייט,
 און מיר דאנקען איין פארויס.

כ"ק אד"ש
מה"מ,
חורף תש"ג

מיט אכטונג און צרות,
 הרב מנחם שניאורסאהן
 יוד'ר ועד הפועל

זוי ווי צוליב דעם גרויסען ערפאלג
 ח, איז די ערשטע אויסגאבע אויס-
 פט געווארען, שיקען מיר איין א-
 פון דער צווייטער אויסגאבע.

לוח יומי
לשנת תש"ג

אחד
מגליונות
'שמועסן מיט
קינדער'

יא

מכתב מהרבנית נחמה דינה, אשת אדמו"ר הר"י"צ, לאחיה הרב בן ציון שניאורסון,
מאנ"ש בתל אביב.

ב"ה

ד' י"ב אייר. תשכ"ב.

כבוד אחי יקירי בן ציון שי' לאי"ט.
וכבוד גיסתי היקרה צילא ת' לאי"ט.

נעכטען. דינסטאג. ערהאלטין דיין ליעבען בריעף פון דאנערשטאג געשריבען. איך בעט דיך זייער אייך אויך ליעבע צילא ת' לאי"ט זיין כנהוג וועגען מיין געזונד צו שטאנד. איך פיעלע מיך עטוואס בעסער. פאר פסח האב געהאט א "Бронхит"³⁶ אן א לייכטער פאָרם. דער צו, האב איך קיינע רעצעפטען פסח ניט געקוממען, אויך דער העסען איז פסח אנדערער וויא א גאנץ יאהר. האט אלעס צוזאממען אויף מיר געמאכט זייער שווער, האב זיך זייער ניט גוט געפילט. צו ביסלעך ווערט איר גרינגער א דאנק ג'. (נעכט) מאנטאג אווענד בא מיר געווען דר' זעליגסאהן יחי'. געפינט איך אן בעסערין צו שטאנד. געמאכט א איינשפריצוהוג. מיר געהייט ב"ה בעסער. איהר מינע זיין כנהוג. דער פאר האב איך מאַנכעס פארגעסען צו שרייבען וייל איצט איינגעס אייך בענאכריכטען.

וואס געהער צו רש"ג שליט"א האט מיר דערציילט א ³⁷Юрист ער איז אונזערער א קרוב. [. .] אלכסנדר. אז עס האט ואנדערליך שין אויפגענומען זיינע געסט וועלכע זענען געווען חבד-ליבעס, רבנים, בעל הבתים אן גבירים אויך ער האט דיגע שרייבען אויף רוסיש:

Господин Гурари - большой дипломат: Прекрасно знает и понимает как каждого из гостей принимать и держит себя удивительно тактично и красиво. Все гости мужчины. Ханай никогда не заходил. Сема слишком несколько дней работала. Дай Бог с [. .] ей много лет, здоровья и счастья с [. .] единственным и его семье.

דאנערשטיג 10 א זייגער האווענד.

(36) = ברונכיטיס, דלקת סימפונות.

(37) = עורך דין.

אכט מיט 45 מינוט אויעל געגפלעגען טיעמע תי' גורארי'. דיא מיטאלע טאכטער פון לאה תי' קאראסיג 38. זיא פלייט מצש"ק צו איר מוטער תי' זיא איז געקוממען מיך זעהן דיר און צילא לעב אגרוסס בריינגען זיא האט א נאמען פון א פיינער פראי תי' זיא וועט בלייבען דארט א קורצע צייט אן קומט אי"ה צוריק וועט איהר דורך איהר מיר קענען אובער געבען א גרוסס סיא מינע דאהרין א פאר טאג. פרייליכט וועט זיא זיין בא אייך. אן ניט איהר זאלט געהן. צו איהר.

נעכטען אווענד בא מיר געווען ביידה טעכטער יחי' לאי"ט זיא גרוססען אייך הערצליך. וועגען דעם ארוואקאט ביטטע שרייבען וויא פיעל מיא האט בעצאלט. זונטאג איינגעלאדען ה' שמעריל שי' גורארי 39. ער זעהט ב"ה גוט אויס. דער קלימאט דא איז אים שווער. ער געווען א פאהר שעה, אויך חנה אן מושא יחי' זענען דיא גאנצע צייט מיט אים פארבראכט, זייער איגענעם. וועגען דער הויז האט מיר אוגעשריבען, מיא וויל דארט מאכען אן צוויטען שטאק, א געלד וועלען געבען אלע צו ביסלעך, אן סיא וועט זיין אויף מיין נאמען. איך וועל רעדען דיא טאג מיט ביידה טעכטער יחי', אן דאן דיר שרייבען.

וועגען דעם פלאץ לאוינט איצט ניט צו פארקויפען וויל דיא פרייז איז זייער אקליינה. וויל איך צו ווארטען, וועלען מיר דאן זעהן א בעשליססען.

איך דאנק וואס שרייבסטו וועגען פאלמערין שי' לאי"ט. מיר וועט זיין זייער איגענעם זיך זעהן מיט אים. השי"ת זאלען נוכעלפען ער זאל זיין פאלל באמת געזונד. אן האבען פרנסה בהרחבה גדולה אן בכבוד. אן שוין כנהוג לעבען לאיט זיין וואנש. אמן.

תרגום חופשי ללשון הקודש:

ב"ה

ד' י"ב אייר, תשכ"ב.

כבוד אחי יקירי בן ציון שי' לאורך ימים טובים.
וכבוד גיסתי היקרה צילא תחי' לאורך ימים טובים.

אתמול, יום שלישי, קיבלתי את מכתבך האהוב שנכתב ביום חמישי. אני מאוד מבקשת ממך, וגם ממך צילא היקרה תחי' לאורך ימים טובים, להתרגל למצב בריאותי. אני מרגישה קצת יותר טוב. לפני פסח היה לי "ברונכיטיס" בצורה קלה. בנוסף, לא קיבלתי שום מרשמים בפסח, וגם האוכל בפסח שונה מכל השנה. כל זה יחד השפיע עלי מאוד קשה, הרגשתי מאוד לא טוב. לאט לאט נהיה לי קל יותר, תודה לאל. (אמש) יום שני

(38) שיינא טעמא גורארי', אשת ר' נתן גורארי' מקראון-הייטס וביתו של הרה"ת חיים אליעזר קרסיק. עורכת ביטאון 'די אידישע היים'.

(39) הרה"ת חיים שמריהו גורארי', תרס"ה-תשמ"ה, מנכבדי חסידי חב"ד בתל אביב.

בערב היה אצלי ד"ר זליגסון יחי'. הוא מצא אותי במצב טוב יותר. נתן לי זריקה. מרגישה ברוך השם טוב יותר. אתם אל תדאגו, כרגיל.

בגלל זה [=שלא הרגישה טוב] שכחתי לכתוב כמה דברים ולכן עכשיו אני ממהרת להודיע לכם.

באשר לרש"ג שליט"א, סיפר לי עורך דין, שהוא קרוב שלנו, [.]. אלכסנדר, שהוא קיבל באופן אישי ונפלא את האורחים שהיו חסידי חב"ד, רבנים, בעלי בתים ועשירים, והוא כתב לי ברוסית: "האדון גורארי" הוא דיפלומט גדול... הוא יודע ומבין היטב איך לקבל כל אחד מהאורחים ומתנהג באופן מפתיע יפה ובטקט. כולם היו גברים. חנה מעולם לא נכנסה. סמה עבדה יותר מדי ימים. יתן לה ה' רבות, בריאות ואושר עם [.]. היחיד ומשפחתו."

יום חמישי, 10 בלילה.

בשעה 8:45 טסה טימע תחי' גורארי'. הבת האמצעית של לאה תחי' קרסיק. היא טסה במוצאי שבת קודש לאמה תחי'. היא באה לראות אותי להביא לך ולצילה ד"ש. יש לה שם של אישה נאה תחי'. היא תישאר שם זמן קצר ותחזור בעזרת השם, דרכה תוכלו למסור לי ד"ש. היא תהיה שם מספר ימים, אולי היא תבוא אליכם, ואם לא, אתם תלכו אליה.

אתמול בערב היו אצלי שתי הבנות יחיו לאורך ימים טובים. הן מוסרות לכם דרישת שלום לבבית.

בנוגע לעורך דין בבקשה כתבו כמה שילמו. ביום ראשון הוזמן ה' שמריל שי' גורארי'. הוא נראה ברוך השם טוב. האקלים פה קשה לו. הוא היה כמה שעות, וגם חנה ומושקא יחיו בילו איתו בכל הזמן, נעים מאוד. בנוגע לבית הוא כתב לי שהם רוצים לעשות שם קומה שנייה, והכסף יתנו כולם בהדרגה, וזה יהיה על שמי. אני אדבר בימים אלה עם שתי הבנות יחיו, ואז אכתוב לך.

לגבי המגרש, לא כדאי עכשיו למכור אותו כי המחיר נמוך מאוד. אני מעדיפה לחכות, ואז נראה ונחליט.

אני מודה לך שאתה כותב אודות פלמרין שי' לאורך ימים טובים. יהיה לי מאוד נעים להיפגש איתו. השם יתברך יעזור שיהיה באמת בריא לחלוטין. ושתהיה לו פרנסה בהרחבה גדולה ובכבוד. וכבר יחיה לאורך ימים טובים כרצונו. אמן.

ר' בן ציון
שניאורסון

ר' אברהם
אבא זליגסון

ר' חיים שמריהו
גורארי

N. DINAH SCHNEERSOHN
OF LUBAWITZ
770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 13, N. Y.
Brooklyn 6-2919

נהמה דינה שניאורסאון
ליובאוויטש

ה"ק
צ"ו ג' אייר תש"ח.

לכבוד הרב נאמן כהן שליט"א
בארץ ישראל

אני מודת לך על כל הטובות
שאתה עושה לי וכל הדיבורים
האשר אתה מדבר לי עליהם
אשר הם טובים וטובים
אשר הם יקרים ויפים
אשר הם יקרים ויפים
אשר הם יקרים ויפים
אשר הם יקרים ויפים

N. DINAH SCHNEERSOHN
OF LUBAWITZ
770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 13, N. Y.
Brooklyn 6-2919

נהמה דינה שניאורסאון
ליובאוויטש

אני מודת לך על כל הטובות
שאתה עושה לי וכל הדיבורים
האשר אתה מדבר לי עליהם
אשר הם טובים וטובים
אשר הם יקרים ויפים
אשר הם יקרים ויפים
אשר הם יקרים ויפים
אשר הם יקרים ויפים

N. DINAH SCHNEERSOHN
OF LUBAWITZ
770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 13, N. Y.
Brooklyn 6-2919

נהמה דינה שניאורסאון
ליובאוויטש

אני מודת לך על כל הטובות
שאתה עושה לי וכל הדיבורים
האשר אתה מדבר לי עליהם
אשר הם טובים וטובים
אשר הם יקרים ויפים
אשר הם יקרים ויפים
אשר הם יקרים ויפים
אשר הם יקרים ויפים

l. D. Schneersohn
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.

Mr. Ben Zion
Schneersohn
Baschi 41
Tel-Aviv
Israel

BROOKLYN N. Y. JUN 7 1967 5 PM 67

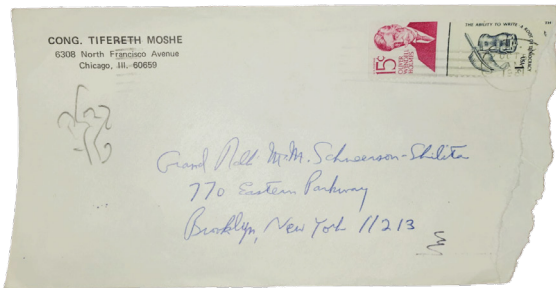
VIA AIR MAIL

אני מודת לך על כל הטובות
שאתה עושה לי וכל הדיבורים
האשר אתה מדבר לי עליהם
אשר הם טובים וטובים
אשר הם יקרים ויפים
אשר הם יקרים ויפים
אשר הם יקרים ויפים
אשר הם יקרים ויפים

יב

כאשר קיבל אדמו"ר מלך המשיח שליט"א מעטפות עם מכתבים, צורף בהם לעיתים רבות סכומי כסף לצדקה, החל מ'דמי מעמד' ו'דמי פ"נ' וכלה במגביות כ'קרן השנה' וסכומי צדקה ללא מטרה מוגדרת. לאחר שפתח את המעטפה וקרא על מטרת שליחת הכסף, היה הרבי כותב מסר למזכירות על גבי המעטפה או על גבי פתק שהוצמד אליה.

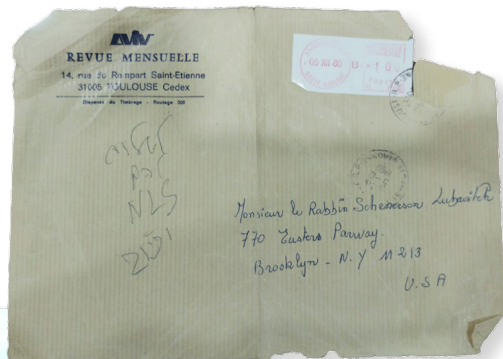
המסרים וההוראות שהועברו באופן זה היו בדרך כלל קצרים וכללו בין היתר הסברים לאן להעביר את הכסף ומה להשיב לשולחים. לפנינו מספר דוגמאות ממעטפות שנשלחו לרבי מארגונים, מוסדות ויחידים.

א. על מעטפה שנשלחה מבית הכנסת תפארת משה בשיקגו בחודש תשרי תשמ"ב, כתב הרבי:

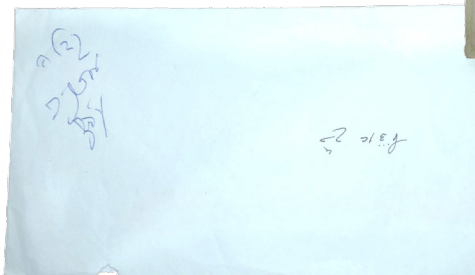
[לשלוח] קבלה
[לשלוח מכתב] כללי

ב. על מעטפה שנשלחה מהמגזין של הקהילה היהודית בטולוז, צרפת, מחנוכה תשמ"א, כתב הרבי:
לשלוח להם NLS וכיו"ב

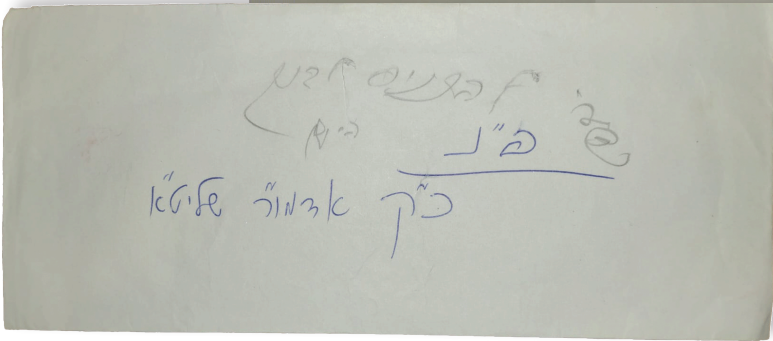
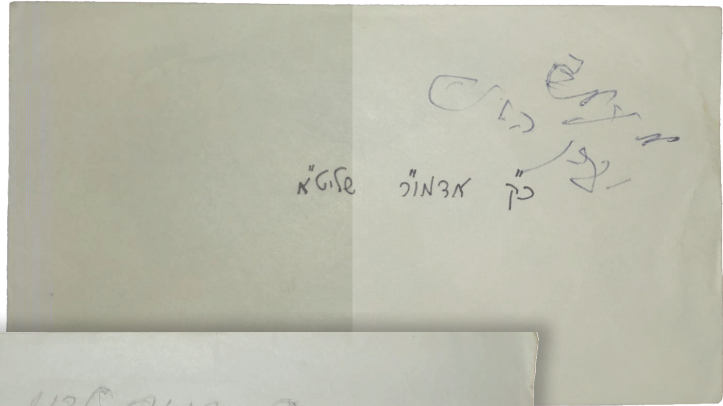
ג. על מעטפה שהתקבלה ובה פ"נ בצירוף דמי מעמד, כתב הרבי:

קבלה
אזכיר עה"צ [=על הציון]

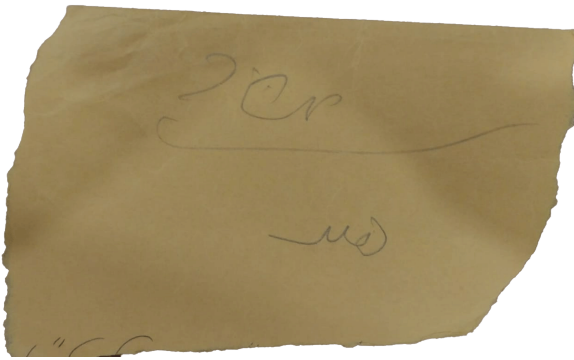

NLS (1) - גוף החדשות החב"די שתחת מזכירות הרבי, שניסח ידיעות חדשות עבור העיתונות ברחבי העולם אודות פעילות חב"ד-ליובאוויטש

ד. על מעטפת
מכתב שנשלח
לרבי בצירוף סכום
כסף, כתב הרבי:
[דמי] מעמד
וקרן השנה

ה. על מעטפת
פ"נ שהתקבל
בצירוף סכום כסף,
כתב הרבי:
כדאי להכניס
לבנק היום

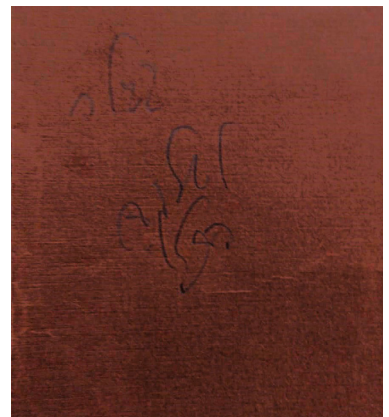
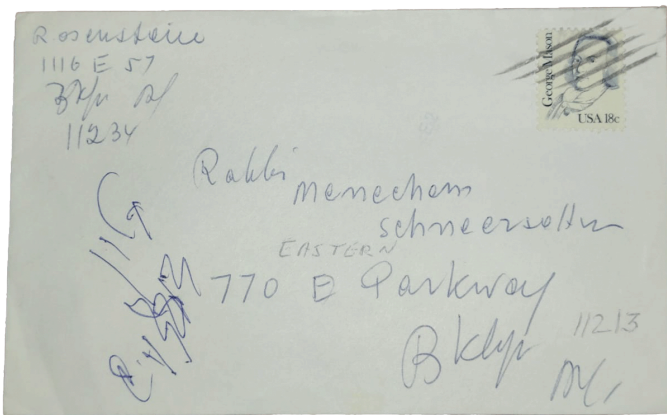
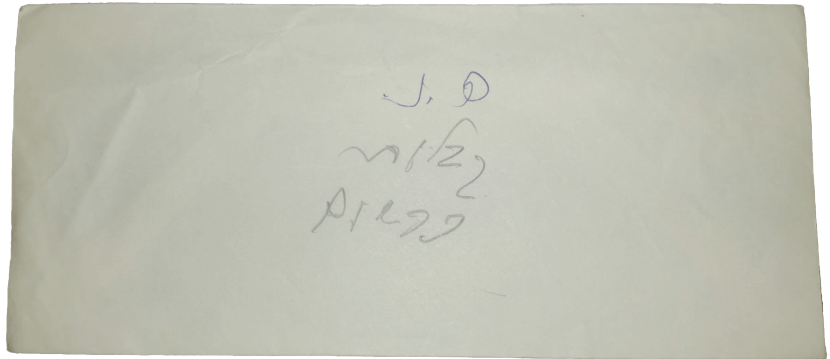

ו. על מעטפת
פ"נ, כתב הרבי:
מהיר
[להשיב] פננ
[=פ"נ נתקבל]

ז. על מעטפה
שנשלחה מ'בנק
דיסקונט לישראל'
סניף ניו יורק, מחודש
כסלו תשמ"א, כתב
הרבי:
קבלה

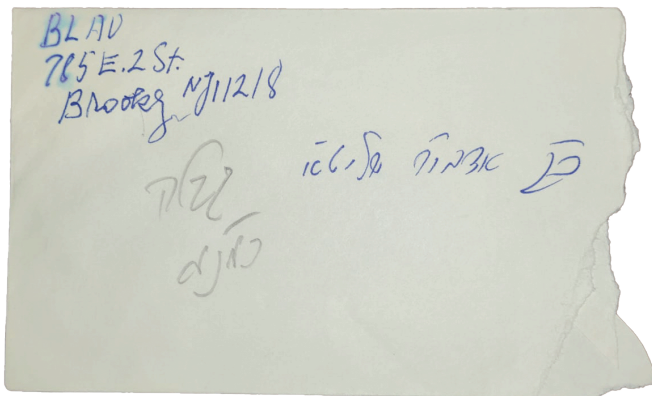

ח. על מעטפת
פ"נ שהתקבל
בצירוף סכום כסף,
כתב הרבי:
קבלות כרשום
[לפי נמען
המכתב]

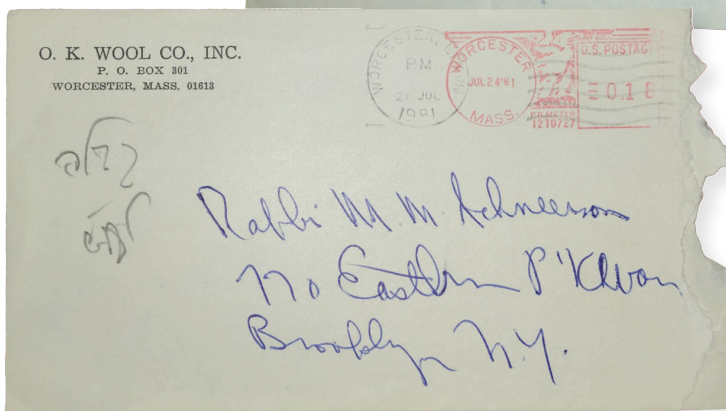
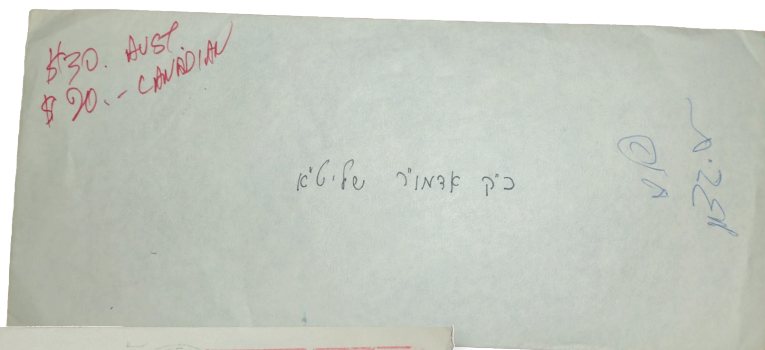
ז. על מעטפה שהתקבלה ובה מכתב, כתב הרבי:
[לשלוח] עלון דמבצעים [= שיצא לאור על ידי המרכז
לעניני חינוך וכיו"ב]

ז. על מעטפה
שהתקבלה ובה סכום
כסף, כתב הרבי:
קבלה
לשלוח הכללי

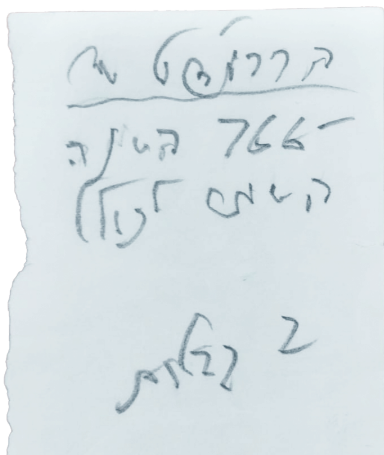
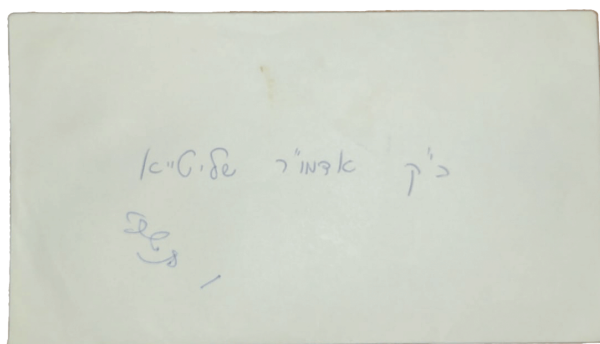
יא. על מעטפה שהתקבלה
ובה סכום כסף, כתב הרבי:
קבלה
[הכסף עבור מגבית] כמנ"א

יב. על מעטפה
שהתקבלה ובה סכום
כסף, כתב הרבי:
[הכסף עבור] מגבית
חנה

יג. על מעטפה
שהתקבלה
מחנות לבגדי צמר
במסצ'וסטס, בחודש
תמוז תשמ"א, כתב
הרבי:
קבלה
[לשלוח] לקו"ש
[=לקוטי שיחות]

יד. על מעטפה
שהתקבלה ובה סכום
כסף, כתב הרבי:
[עבור מגבית] ו תשרי

טו. על מעטפת מכתב ששלח החזן הרב ר' מרדכי
דב טלישבסקי בצירוף סכומי כסף לצדקה, כתב הרבי:
הרמב"ט שי' [=ר"ת של שמו]
- 766 השנה [=שני דולר ליום (לפי מספר ימי השנה
- תשמ"א) עבור קרן השנה]
השאר לכולל [אברכים שע"י מזכירות כ"ק אדמו"ר
שליט"א]
2 קבלות

לאזכות

כ"ק אדמו"ר
מלך המשיח שליט"א

מהרה יגלה אכי"ר

יה"ר שיראה רוב נחת מתלמדיו, חסדיו ושלוחיו
ומכלל ישראל ותיכף ומי"ד ממ"ש נראה בעיני בשר
בקיום נבואתו העיקרית - בשורת הגאולה - "לאתלת
לגאולה" ו"הנה זה משיח בא" בעגלא דידן יתגלה
לעין כל ויוליכנו קוממיות לארצנו הק' ויבנה
ביהמ"ק במקומו ויקבץ נדחי ישראל
בגאולה האמיתית והשלימה
נאו מי"ד ממ"ש!

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך
המשיח לעולם ועד

לאזכות

החתן הת' **מנחם מענדל שיחי'**

והכלה מ' **לבונה שתחי'**

אדלר

לרגל נישואיהם בשעטומ"צ

ביום ד' פ' ויקרא, ד' ניסן ה'תשפה

.

ש"יבנו בית בישראל בנין עדי עד על יסודי התורה
והמצוה כפי שהם מוארים במאור שבתורה זוהי תורת

החסידות" ויאזכו לקבל פני כ"ק אדמו"ר שליט"א

משיח צדקנו, יחד עם הוריהם וזקניהם וכל בני

ובנות משפחתם, בתוככי כלל בני ובנות

ישראל - בפועל ממש, תיכף

ומי"ד ממ"ש!

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך

המשיח לעולם ועד

הכרזת חירות
1812

